

Refresh Amsterdam #3

11 Jul - 30 Nov 2025

Imagine the Future

AMSTERDAM 750 AMSTER

AMSTERDAM X MUSEUM

Inhoud

Voorwoord	4
Chapter 1	
Raquel van Haver	7
Chapter 2	
Open Call	48
Chapter 3	
...the Future	78
Next Generation	144
Verslag Symposium	168

Refresh Amsterdam #3: Imagine the Future

Amsterdam bestaat 750 jaar! Dit momentum is een reden voor feest én bezinning. Wat maakt de hoofdstad van Nederland tot wat ze nu is? Welke herinneringen mogen niet verloren gaan? En vooral: hoe willen we dat Amsterdam er in de toekomst uitziet? Stel je de stad eens voor in 2050, of nog verder vooruit. Wat voor plek is Amsterdam dan?

Als onderdeel van *Refresh Amsterdam #3: Imagine the Future*, nodigde het Amsterdam Museum iedereen uit om vooruit te kijken. Deze derde editie van de kunstmanifestatie *Refresh Amsterdam* vormde de grootste en laatste tentoonstelling in de tijdelijke hoofdlocatie van het Amsterdam Museum, en draaide om verbeeldingen van de toekomst. De toekomst van Amsterdam, maar ook die van Nederland en van de wereld.

Met deze publicatie brengen we een aantal van die verbeeldingen bij elkaar. Dat doen we aan de hand van de vier onderdelen, *chapters*, van de tentoonstelling. Beeldend kunstenaar Raquel van Haver (1989) presenteerde in de hoofdzaal de serie *The Collateral Kin* (2025) met zes groepsportretten in opdracht van het Amsterdam Museum, van hedendaagse Amsterdammers met een invloedrijke of verbindende en strijd bare rol in de stad. Het tweede deel bestond uit ingezonden verbeeldingen van mensen uit het hele land, die we vroegen naar hun toekomstbeeld. In het derde deel waren vijftien kunstopdrachten te zien van kunstenaars(collectieven) die we uitnodigden om hun blik op de toekomst te visualiseren. Middels samenwerkingen met de IMC Weekendschool en het Mediacollege Amsterdam kregen in het vierde deel de toekomstwensen en perspectieven van kinderen en studenten een podium.

Tenslotte vind je in deze publicatie ook reflecties van andere betrokkenen bij *Refresh Amsterdam*, zoals interviews door gastcurator Nina Folkersma.

Onze dank gaat uit naar de vele partners en deelnemers die onderdeel uitmaakten van deze bijzondere en omvangrijke kunstmanifestatie. Samen kwamen we uitdagingen van de toekomst onder ogen en durfden we te dromen. Daarmee hopen we nog veel meer Amsterdammers en Nederlanders te inspireren om zelf impact te maken op de toekomst.

Imara Limon

Hoofdconservator Amsterdam Museum

Chapter 1

Raquel

van Haver

The Collateral

Kin, 2025

Het hart van *Refresh Amsterdam #3 Imagine the Future* is de solotentoonstelling van Raquel van Haver: *The Collateral Kin: A Wise Man's Fear*. Tussen de toekomstwensen van hedendaagse kunstenaars, mbo-studenten en basisschoolleerlingen en enthousiaste Nederlanders staan haar zes groepsportretten.

Het idee voor deze portretten kent een lange en bijzondere geschiedenis. Al in 2012 kwam Raquel van Haver in contact met het Amsterdam Museum. De toenmalige directeur Paul Spies kwam bij haar langs in de studio en zag een belangrijke verbinding tussen de hedendaagse werken van Raquel van Haver en de vele historische groepsportretten uit de collectie van het Amsterdam Museum. Op basis van de overeenkomsten en verschillen tussen de twee soorten werken ontstond een vriendschap; en een gesprek over de verbinding tussen het werk van Raquel van Haver en het Amsterdam Museum.

Een paar jaar later nam voormalig artistiek directeur Margriet Schavemaker het gesprek van Paul Spies over. In 2020 was een groepsportret van Raquel van Haver te zien in *Refresh Amsterdam #1*. Naar aanleiding van dit portret ontstond de wens om meerdere belangrijke Amsterdammers te portretteren. In 2025, op de 750e verjaardag van de stad, zijn de zes portretten die hieruit volgden te zien.

Samen met curator Roberto Luis Martins kijkt Raquel vanaf het balkon uit op de kolossale werken.

Interview

Roberto Luis Martins
& Raquel van Haver

RLM Paul Spies en jij raakten in gesprek door de gelijkenissen tussen jouw werk en de grote serie groepsportretten van de zeventiende en achttiende eeuw uit de collectie van het Amsterdam Museum. Die portretten zijn geschilderd door de zogenaamde 'grote meesters' van die periode. Ze gaan heel erg duidelijk over de politieke figuren die op dat moment de stad vormgeven: uit de rijkste milieus van de samenleving. Soms zat er bijvoorbeeld wel iemand uit het Burgerweeshuis bij of andere mensen uit een lagere sociaaleconomische klasse, maar dat deden ze ook om bewust afstand te creëren. Het ging dus heel erg over hiërarchie. Heeft dit jou geïnspireerd?

RvH Zeker, dat zie je ook aan de materialen die we hebben gebruikt in de werken. We gebruiken fineer en dat is zeker een knipoog naar de zeventiende-eeuwse technieken en houtbewerkingen van tropisch hardhout dat naar Nederland werd gehaald. Ik vind het belangrijk om vakkundig om te gaan met de vernieuwing van de technologie als het gaat om zulke levensgrote projecten. Het is traditionele schilderkunst maar ik gebruik verschillende mediums voor de verf. Zo wordt het heel onconventioneel, ook al hoort het nog steeds in die oude traditie. Want we halen wel alles van de muur af en zetten het neer als een installatie, maar in de basis is het nog steeds een portretzaal. De hele tijd dat spelen van oud naar nieuw is echt gewoon heerlijk.

RLM De werken zijn niet alleen geschilderd. Je hebt ook met best wel veel materiaal gewerkt op de voorkant. Wat zijn behalve het fineer nog meer materialen?

RvH Ik gebruik bijvoorbeeld veel fotomateriaal. En de achterkant is heel interessant omdat dat alle borden zijn waarop we hebben gelaserd, dus je kan precies teruglezen wat we hebben gedaan. Omdat dit project over archiveren gaat, is het belangrijk dat er een mate van transparantie is, zodat de toeschouwers inzicht krijgen in het proces van de productie van het werk. We laten dit keer dus ook echt de achterkant zien en dan kom je erachter dat het van de voorkant hele krachtige doeken zijn, maar als je aan de achterkant kijkt, zijn ze bijna doorzichtig. Dus we spelen met dat fragiele, terwijl het ook heel sterk blijft. En dat is ook de aandacht die het thema vergt. De mensen die ik heb geportretteerd zijn altijd heel sterk, maar het blijven mensen en die hebben ook op het laatst maar een klein en kwetsbaar hartje.

RLM **Toch zie ik in je werken ook een duidelijk verschil met de historische groepsportretten. Je ziet dat je hebt onderzocht hoe zo'n groepsportret er nu, in deze tijd eruitziet.**

RvH Ja, mijn werk gaat altijd over groepen mensen en de dynamiek onder elkaar. Die dynamiek zit in het samenbrengen, samenkomen en dat tentoonstellen. Gewoon hedendaags leven anno nu: op de markt of in een club of noem maar op. Het maakt dus niet zoveel uit waar je vandaan komt. In die zin is het eigenlijk totaal het tegenovergestelde van de historische portretten die gaan over hiërarchie. Maar als je dan weer kijkt naar de compositie komt het wel weer overeen. Ik zorg dat er iemand op een stoel zit en dat er iemand anders wegstijgt. En daarin vinden we elkaar heel erg, ook in de groepsportretten.

RLM Hoe ben je op de mensen gekomen die op de portretten staan?

RvH Bij de eerste editie van *Refresh* ben ik gaan kijken naar mijn beeldarchief van mensen die toen onder andere Zwarte Piet is Racisme hebben opgezet. Veel kunstenaars, schrijvers, activisten en geïnteresseerden kwamen bij elkaar om te praten over de problemen in de stad en we realiseerden echt mooie dingen, zoals bijeenkomsten, evenementen, demonstraties en andere voorlichtingen. Ik ben toen teruggegaan naar dat beeldarchief van toen, ik had toen namelijk veel vastgelegd. We waren echt nog broekies: iedereen zat nog op de academie, de universiteit of was er net af. We hadden heel veel dromen; we hebben toen ook heel veel gedocumenteerd. Die specifieke groep is uiteindelijk gebroken na al die jaren. Iedereen is zijn ding gaan doen, zijn eigen mening gaan vormen en heeft inmiddels zijn eigen organisatie. Zo heeft de beweging Nederland Wordt Beter met onder andere Kick Out Zwarte Piet en Zwarte Piet is Racisme voor veel verandering gezorgd. Maar ook organisaties als The Black Archives of Bijlmer Style en personen als Akwasi en Clarice Gargard zijn zich los van onze groep op eigen houtje in gaan zetten. De mensen op het eerste portret waren hier dus allemaal op een eigen manier bij betrokken. Ik wilde die groep weer samenbrengen in een kunstwerk, dus heb ik iedereen gebeld en op de foto gezet. Zo kon ik een herbeleving creëren van die momenten aan tafel van vroeger. Dat heb ik geschilderd en dat is uiteindelijk in de eerste *Refresh Amsterdam* gekomen. Een schilderij van mensen waarvan ik dacht: jullie hebben echt iets tofs gedaan in Nederland.

Ik ben meteen verder gaan praten met Margriet Schavemaker over hoe het zou zijn als we dit verder zouden brengen. Wat voor mensen zijn er nog meer in de stad? Toen is het idee ontstaan om voor 750 jaar Amsterdam een viering te maken voor al die mensen in die stad.

Maar ja, dan moet je ze wel allemaal vinden. Ik heb geteld en er staan nu ongeveer 100 mensen op de schilderijen en ik denk dat ik er meer dan honderdvijftig heb gesproken. Omdat het ook heel vaak groepen waren die met z'n twintigen kwamen. Ik heb ook bijna heel Ruigoord geïnterviewd en dat waren meer dan veertig mensen, dus dan telt het gewoon heel erg op. Van al die mensen staan er maar twee op de portretten. Dus ik denk dat ik met de gesprekken en interviews wel de tweehonderd heb aangetikt. En al die mensen hadden hun eigen verhalen en dingen. Toen werd het duidelijk dat dit project een ode aan al deze mensen was.

RLM Er zijn uiteindelijk zes werken gemaakt met elk een eigen thema: *The Teacher of Knowledge, The Bringer of Life, Protector of Homes, The Advocate for Change, The Nourisher of What Is, The Gate Keepes and Openers*. Had je van tevoren al door welke groep mensen bij welk thema hoorde of zijn de groepen voortgekomen uit de gesprekken?

RvH We hadden wel meteen bedacht dat een van de thema's bijvoorbeeld cultuur moest zijn, maar we wisten nog niet hoe en wat. Uiteindelijk heb ik aan de groep mensen die ik voor de eerste *Refresh* had geportretteerd gevraagd wie zij kenden die ook op een portret moest komen. Zij zijn met een hele dope lijst gekomen en ik had zelf ook

al een aantal mensen bedacht. Toen heeft het museum ook wat aangedragen. En eigenlijk zijn we gewoon gaan kruisen van welke naam komt er het meest naar voren.

Toen heb ik gevraagd aan het museum of ze me konden helpen al die mensen bij elkaar te brengen. Iets later is Marian Genet als projectleider opgestart en toen hebben we eigenlijk het hele traject verder met de interviews gedaan. Ik had haar eigenlijk meegevraagd voor het fotograferen, dan kon ik interviewen en kon zij foto's maken. Maar zij kende ook iedereen goed dus uiteindelijk is ze gewoon alles gaan regelen. Dat was heel fijn. We werkten op een intieme manier. Marian en ik gingen het gesprek aan met de geïnterviewde(n). Deze interviews duurden soms wel drie uur. Van elk persoon die we spraken hebben we naast portretfoto's ook foto's gemaakt van hun leef- of werkomgeving en hun archief. Het was voor mij het meest intensieve onderzoek dat ik ooit heb gedaan, maar ook het meest diepgaande en uitgebreide. We zijn op dit moment een boek aan het maken van dit hele proces. Zo willen we iedereen een stem geven en daarmee een gelijkwaardige plek in het archief van Amsterdam. Dit is belangrijk voor mij, omdat ik niet wil dat de werken zelf belangrijker worden gevonden dan de personen die erop staan. Zonder deze extra informatie zijn de werken naar mijn mening lege objecten, zonder verhaal.

Personen portretteren

RLM Weet je nog wie de eerste persoon was die je sprak?

RvH De eerste groep was Educatie, dus de eerste persoon was Gonca Yalçiner.

RLM **Gonca was destijds manager Educatie en Participatie bij het Amsterdam Museum.**

RvH Ja, we begonnen bij Gonca, via haar kwamen we uit bij Alfrida Martis - zij staat ook op het schilderij. Alfrida werkt niet voor het museum maar heeft een adviesrapport geschreven over de staat van inclusiviteit, gelijkwaardigheid en diversiteit bij de Willem de Kooning Academie.

Ik heb er toen nog leraren en jongeren- en jeugdbegeleiders bij betrokken. Het werd een groep interessante mensen. Een goeie mengelmoes.

Ja, en toen kwam cultuur en daar kende ik iedereen van, omdat ik zelf ook werk in deze sector. Ik wist al veel over wat de mensen die ik wilde interviewen deden. Sommigen zeiden tegen mij: 'Nou mij ken je al, wat ga je me vragen?' Of die wilden dat ik het via hun werk benaderde: 'Je kan toch een film van me kijken?' Maar de interviews gaven mij juist de gelegenheid om nieuwe vragen te stellen als maker, reiziger, levensgenieter en zakenvrouw. Ik heb echt veel van die gesprekken geleerd.

RLM En wie betrok je er als laatste bij?

RvH De laatste... Er zijn een paar mensen nog tussendoor geglipt op het einde. Sommige wilde ik echt hebben maar die hadden nooit tijd dus ik denk dat de laatste die met een foto aankwam Rotjoch was. Omdat ik 101Barz er gewoon op wilde hebben.

RLM Waarom wilde je dat?

RvH Ja, hij heeft veel gedaan voor hiphop en veel mensen bij elkaar gebracht. Toen ik jonger was, was het gewoon Rotjoch en dat was dope. Met die mensen groei je ook op. Zo ook met Aukje Dekker van *Sexyland*. Je leert die plek kennen, je gaat de beweegredenen begrijpen. Daarom staat Aukje er ook op, omdat ze mensen bij elkaar heeft gebracht en een veilig haven in de stad heeft gebouwd. Of Kadir van Lohuizen, die met zijn foto's en onderzoeken zoveel voor Nederland én voor Amsterdam betekent. Een rode draad is dat het mensen zijn die hun ding doen en op die manier bijdragen, maar er weinig voor terug krijgen.

RLM Het waren ontroerende gesprekken. Heeft het je ook emotioneel gemaakt?

RvH Extreem.

RLM **Waarom?**

RvH Omdat het gesprekken waren over het leven van mensen werd het al snel emotioneel. Ik wilde iedereen de ruimte geven om hun beweegredenen uit te leggen, hoe breed of gedetailleerd ze maar wilden. Wie zijn ze? Waar komen ze vandaan? Hoe hebben ze bepaalde periodes ervaren? Welke gebeurtenissen waren tekenend voor hun leven? Hoe heeft dit hen gemaakt tot wie ze nu zijn? En hoe zien ze de toekomst? Neem Joost van Bellen. Hij kan zo mooi vertellen over de RoXY en alles wat kwam kijken bij die tijd: de hoogtepunten en de dieptepunten van zijn carrière. Hij heeft een geweldige tijd gehad bij die nachtclub maar ook veel meegemaakt. Hij vertelde dat op dezelfde dag dat hij afscheid nam van een vriend, kunstenaar en dichter, de RoXY afbrandde. Dat was een absurd verhaal.

Van alle gesprekken vond ik vooral de groep ongedocumenteerden heel lastig. Tijdens de gesprekken werden wij zo boos omdat je merkt hoe slecht de stad voor de mensen is. Of de doctors of advocaten die een werkweek van tachtig of negentig uur maken en er nog twintig uur bovenop doen om mensen te kunnen helpen, - wat nu zelfs strafbaar wordt gemaakt door die nieuwe wet. In de gesprekken heb ik gemerkt hoe welwillend mensen zijn maar dat je elke keer tegen een muur aanloopt.

Bewakers van de cultuur

RLM In de eerste gesprekken die wij hebben gehad, vertelde je dat dit project een ode is aan mensen die geïnspireerd zijn door de stad, die hier gevormd zijn en zelf vormgeven aan de stad. Maar er is ook een andere kant aan dat verhaal; diezelfde mensen hebben ook moeten vechten tegen de stad omdat het hen moeilijk wordt gemaakt om hier te leven. In die zin gaat *The Collateral Kin* over hoe goed deze personen het doen maar ook over hoe de stad ze negeert.

RvH Ja, hoe de stad het inderdaad negeert. Daarom heb ik de portretten zo gemaakt dat de geportretteerden de kijker aanstaren. Er zijn dan wel honderd mensen die je allemaal aanstaren—die houding zegt: Wij zijn er en dit is ons verhaal. Ze stellen je een vraag: Wat gaan we nu doen?

RLM En wat wil je met die vraag? Wat is de boodschap voor de toekomst?

RvH Voor mij is het van belang dat deze verhalen worden gearchiveerd en dat de stemmen bewaard blijven, zodat onze achterkleinkinderen kunnen horen wat iemand ooit gezegd heeft. Het is belangrijk dat het werk van al deze mensen niet vergeten wordt, of onder het tapijt wordt geschoven. Daarom zijn we met de studio een boek aan het maken. Dit boek is onderdeel van het gehele werk en naar mijn mening het belangrijkste wat er getoond kan worden. De werken in de zaal zijn in zekere zin leeg zolang de verhalen er niet bij verteld worden. Mijn droom

is dat iedereen deze verhalen kan horen zodat er in de toekomst op kan worden doorgebouwd; dat de stad Amsterdam of het Amsterdam Museum de werken op zich zal nemen zodat deze voor iedereen te zien blijven zijn; en dat daarnaast ook de verhalen opgenomen worden in het archief samen met het boek. Iets wat tot nu toe nog onzeker is. Dat is de droom van dit project.

RLM Ja, dit zijn de mensen die we in de toekomst moeten onthouden. Daarom vind ik deze aanpak zo mooi: het is niet alleen maar portret, het vormt een veel breder verhaal.

RvH Ik beschouw ze als bewakers van onze cultuur en als de voorvechters om het te behouden.

RLM Dat sluit ook weer aan bij de historische portretten omdat dat vaak schuttersportretten waren, waarop dus ook de bewakers van de stad centraal staan.

RvH Dat is zo krachtig want we gaan door turbulente jaren heen: gentrificatie, vernieuwing, verrechtsing, noem maar op. En dit zijn mensen die proberen om het nog een beetje menselijk te houden. Dus het is gewoon van belang dat ze onthouden worden.

Educator van de Leer, 2025

De mensen op dit groepsportret zetten zich in voor educatie, gedreven door de overtuiging dat kennis macht is. Jongeren leren op school over de samenleving, maar voelen zich niet altijd vertegenwoordigd in de lesstof. Daarom gebruikt rapper en docent Kiddo Cee (Chander Peroti) hiphop-muziek als aanleiding voor gesprekken met leerlingen. Rapteksten gaan immers ook over de maatschappij of over jezelf leren kennen. Andere geportretteerden willen het onderwijsaanbod veranderen of verrijken. Zo vormde voormalig hoogleraar Gloria Wekker begin jaren 1980 literaire clubs voor vrouwen die geïnteresseerd waren in literatuur van Zwarte schrijvers uit de Caraïben en de Verenigde Staten. Ze werd in 2001 de eerste vrouwelijke hoogleraar van kleur aan de Universiteit Utrecht.

Kiddo Cee [06]

'Hip-hop gaat om kennisoverdracht, zelfexpressie en zelfontwikkeling. Van niets iets maken: dat is wat we dagelijks doen. We bouwen hier met de community, met de jeugd. Het is gewoon iets wat, als ik heel letterlijk ben, mijn leven heeft gered. Dus ik wil ook weer teruggeven aan die culture. Dat zullen we altijd blijven doen.'

01	Gigi Verlaan
Docent en decaan Tobiasschool in Amsterdam-Zuid, een vmbo-school met extra ondersteuning voor leerlingen.	08	Marlyn Claire Mau-Asam (Mimi)Voorzitter van Stichting MAD Mothers NL, strijdt voor dekolonisatie van onderwijs en tegen politiegeweld en witte suprematie.
02	Anouar Ennali
Jongerencoach en coördinator educatieve projecten gericht op burgerschap en creativiteit.	09	Grâce Ndjako
Auteur en filosoof met aandacht voor politieke theorie en postkolonialisme.
03	Gloria Wekker
Cultureel antropoloog, emeritus hoogleraar Gender en Etniciteit aan de Universiteit Utrecht.	10	Gregory Shaggy
Danser en choreograaf, oprichter dansstudio Free&Style in Amsterdam-Zuidoost.
04	Alfrida Martis
Medeoprichter Caribbean Ancestry Club (CAC), communityplatform voor jongeren met Caribische wortels in Nederland.	11	Leo Balai
Schrijver en historicus met expertise in de Nederlandse slavernijgeschiedenis.
05	Gonca Yalçiner
Voormalig manager Educatie & Participatie Amsterdam Museum en huidig directeur Stichting Samenwonen-Samenleven.	12	Maru Asmellash
Directeur cultureel centrum Kazerne Reigersbos in Amsterdam-Zuidoost, medeoprichter modemerkt The New Originals.
06	Kiddo Cee (Chander Peroti)
Rapper en docent, verweeft al dertig jaar hiphopmuziek met jongerenbegeleiding.	13	Jennifer Tosch
Historicus en oprichter Black Heritage Tours in Amsterdam, Brussel en New York, organiseert stadsrondleidingen over Zwart erfgoed.
07	Edo Sutherland
Educator en verbinder rond duurzaamheid binnen het beroepsonderwijs.	14	Dherl Deekman
Oprichter stichting Toekomst Muziek, combineert hulp en muziek voor een breder perspectief aan kwetsbare jongeren.

Drager van het leven, 2025

Het Amsterdamse culturele landschap verandert in hoog tempo. Op populaire plekken in het centrum stijgen de huurprijzen en de ruimte voor culturele uitingen staat onder druk. Straatkunst, zoals de graffiti van Laser 3.14, is hier steeds minder zichtbaar. Juist in buurten buiten het centrum gebeurt ontzettend veel. Zo organiseren Sara Mattens en Jeffrey Croese van vinger.nl al twintig jaar culturele projecten, van muziekproducties tot kunstroutes en een skatepark. Ze doen dat vooral in de K-buurt, in het hart van de Amsterdamse Bijlmer. Te midden van al die dynamiek, is de wereldwijde bekendheid van Amsterdamse festivals en het nachtleven al decennialang een constante. Zo was dj Joost van Bellen begin jaren 1990 artistiek leider van nachtclub RoXY, de plek waar housemuziek in Nederland groot werd.

John Oliveira [02]

'Zoals een Afrikaans gezegde stelt: it takes a village to raise a child. En in dit geval geldt dat net zo goed voor onze stad. Mijn plek heb ik moeten opeisen. In een stad die niet altijd vanzelf ruimte maakt, zie ik het als mijn plicht om onrecht niet alleen te benoemen, maar ook actief te bestrijden. Alleen dan blijft Amsterdam een plek voor iedereen. Voor nu en voor in de toekomst.'

- 01 **Laser 3.14**
Graffiti-kunstenaar, laat al 40 jaar maatschappijkritische leuzen achter in de stad.
- 02 **John Oliveira**
Lid Raad voor Cultuur, bestuurder in de media-industrie.
- 03 **Sasha Dees**
Onafhankelijk curator, producent en auteur in het internationale kunstenveld.
- 04 **Henk Schiffmacher**
Internationaal erkend tatoeageartiest in Amsterdam.
- 05 **Felix de Rooy**
Kunstenaar en theatermaker, pionier op het gebied van Afro-Caribische en queer thema's in de kunst.
- 06 **Joost van Bellen**
DJ, schrijver en voormalig artistiek leider nachtclub RoXY in de jaren 1990.
- 07 **Ike Melchizedek**
DJ, modeontwerper, medeoprichter creatief bureau The Gang Is Beautiful (TGIB).
- 08 **Nancy Jouwe**
Cultuurhistoricus en onderzoeker, schrijver en docent met een focus op (post)kolonialisme.
- 09 **Diana Ozon**
Kunstenaar, dichter en een centrale figuur in de Amsterdamse punkbeweging.
- 10 **Hussein Suleiman**
Modeontwerper, medeoprichter van het modemerk Daily Paper.
- 11 **Clayde Menso**
Directeur Internationaal Theater Amsterdam (ITA), verbinder in de cultuursector.
- 12 **Jeffrey Croese**
Filmmaker en medeoprichter creatieve studio Vinger.nl.
- 13 **Sara Mattens**
Cultureel producent met aandacht voor Amsterdam-Zuidoost, medeoprichter creatieve studio Vinger.nl.
- 14 **Gunifort Uwambaga**
Creatief ondernemer, voormalig mede-eigenaar van MENDO boekhandel.
- 15 **Edson Sabajo**
DJ, ondernemer, medeoprichter streetwearmerk Patta.
- 16 **Vincent Soekra**
Mededirecteur Kwaku Summer Festival, bestuurder Suriname Museum.
- 17 **Foday Conteh**
DJ, medeoprichter creatief bureau The Gang Is Beautiful (TGIB).
- 18 **Rotjoch**
Rapper, producer en presentator, bekend van zijn hiphop-programma *101Barz*.
- 19 **Kamp Seedorf**
Streetart-collectief met internationale kunst geïnspireerd op voetbal, hiphop en populaire cultuur.

Beschermers van thuis, 2025

In Amsterdam is een tekort aan betaalbare woningen. Maar liefst 17.000 mensen in de stad zijn dak- of thuisloos. Thuisloze mensen hebben geen vaste verblijfplaats. Ze overnachten vaak bij kennissen of familie. Dakloze mensen moeten hun plek meestal op straat vinden. Filmmaker en sociaal werker André Reeder was in de jaren 1970 actief bij de Landelijke Organisatie van Surinamers in Nederland (LOSON). Met deze emancipatiebeweging kraakte hij onder meer leegstaande flats in de Bijlmer, waar volgens het spreidingsbeleid alleen witte Nederlanders werden toegelaten. Activist en kunstenaar Wouter Stroet is betrokken bij het collectief Mokum Kraakt, dat kraken combineert met artistieke projecten over eigenaarschap van de stad. Geeske Hovingh is coördinator van Maya Angelou Opvang, een plek die aandacht geeft aan mensen in noodsituaties. Dak- en thuisloosheid, armoede en een ongedocumenteerd bestaan gaan immers vaak samen.

Geeske Hovingh [14]

'Ik ben trots op Amsterdam omdat het een gastvrije stad is. Niet alleen voor mensen met papieren, maar ook voor mensen zonder. Mensen die vaak zo'n ongelooflijk lange weg hebben afgelegd om hier te komen. Die zo hebben verlangd naar de veiligheid en rust van deze plek.'

- 01 Ben Minnema
Creatief producent, zakelijk leider
Heesterveld Creative Community &
Open Ateliers Zuidoost in Amsterdam-
Zuidoost.
- 02 Sandra Doevendans
Lid dagelijks bestuur stadsdeel
Amsterdam Nieuw-West, publiceerde
over schuldhelpverlening.
- 03 Gabriel (Chica) Guerra
In zijn eigen woorden een 'man van
alles', leefde als kraker en soms als
dakloos persoon. Is technicus van
beroep.
- 04 Nilab Ahmadi
Raadslid De Vonk (voorheen BIJ1), zet
zich in bij stichting Stil in Utrecht voor
ongedocumenteerde mensen.
- 05 André Reeder
Filmmaker en sociaal werker in de
Bijlmermeer, actief in (voormalige)
bewegingen voor gelijkheid zoals
LOSON en Strange Fruit, collectief
voor lhbt+-jongeren met een
migratieachtergrond.
- 06 AnneMarie Tiebosch
Kwartiermaker buurtlokaal Aanwezig &
Bezig, oprichter buurtplatform Mama
Florijn in Amsterdam-Zuidoost.
- 07 Robert Zaal
Voormalig directeur Stichting
Takecarebnb, koppelt statushouders
aan gastgezinnen.
- 08 Johannes van den Akker
Community-organisator Kleiklooster in
flat Kleiburg in Amsterdam-Zuidoost.
- 09 Floor Milikowski
Journalist, sociaal geograaf,
publiceert over veranderingen in
Amsterdam.
- 10 Wouter Pocornie
Oprichter Bijlm3r, architect,
onderzoeker en stedenbouwkundige.
- 11 Gerben Hellinga en Jinny Thielsch
Grondlegger en vroege bewoner
creatieve vrijplaats Ruigoord.
- 12 Geanonimiseerd persoon
- 13 Wouter Stroet
Activist en kunstenaar betrokken bij
Mokum Kraakt, een collectief dat
kraken combineert met artistieke
projecten.
- 14 Geeske Hovingh
Voormalig coördinator Wereldhuis,
een centrum voor ongedocumen-
teerde mensen, huidig coördinator
Maya Angelou Opvang.
- 15 George Dean
Medeoprichter non-profit podium
OT301.
- 16 Geanonimiseerd persoon
- 17 Brigitte O'Regan
Zet zich in voor protesten en
activiteiten tegen woonproblematiek.
- 18 Massih Hutak
Schrijver, rapper, dichter, oprichter
bewonerscollectief Verdedig Noord.

Pleiter voor verandering, 2025

Wat draagt in een stad bij aan een goede leefomgeving? Openbaar groen natuurlijk, maar deze geportretteerden maken duidelijk dat de minder zichtbare relatie tussen mens en natuur minstens net zo belangrijk is. Robin Bruijsje is activist en lid van de milieubeweging Extinction Rebellion Fashion Action. Bruijsje strijdt tegen de kledingindustrie en *greenwashing*. Tegen bedrijven die claimen milieuvriendelijk te zijn, ondanks misstanden in het productieproces. Fotograaf en filmmaker Kadir van Lohuizen maakt kunst over het wereldwijde voedselsysteem, omdat steeds minder bekend is over de herkomst van eten. In het theaterstuk *De zaak Shell* (2024) zochten Anoeke Nuyens en Rebekka de Wit naar de verantwoordelijken voor de huidige klimaatcrisis. Zijn dat bedrijven, de politiek, of burgers? En wie kan er iets veranderen?

Anoek Nuyens [08]

'In mijn werk als theatermaker probeer ik zoveel mogelijk verschillende groepen en mensen samen te laten komen. In de voorstellingen die ik maak doe ik dat door middel van het tonen van verschillende perspectieven, in de zaal door gericht verschillende groepen uit te nodigen,

<p>01 Ralph Nauta
Kunstenaar Studio Drift, met focus op de relatie tussen mens, natuur en techniek.</p> <p>02 Robin Bruijsje
Lid milieubeweging Extinction Rebellion (Fashion Action), strijdt voor maatregelen tegen klimaatverandering.</p> <p>03 Jelle de Graaf
Campagnecoördinator milieubeweging Extinction Rebellion, strijdt voor maatregelen tegen klimaatverandering.</p> <p>04 Kadir van Lohuizen
Fotograaf en filmmaker, maakt onder meer werk over wereldwijde voedselsystemen en afvalproblematiek in megasteden.</p> <p>05 Bart Dart
Bestuurslid buurtmoestuin De Wibauttuin in Amsterdam-Oost.</p> <p>06 Ama Koranteng-Kumi
Oprichter en directeur Bloei & Groei, een groen-sociaal project in Amsterdam-Zuidoost dat stadstuinen creëert.</p> <p>07 Lisa Konno
Modeontwerper met focus op de impact van mode op milieu en maatschappij.</p> | <p>08 Anoeck Nuyens
Artistiek leider van theatergezelschap Bureau Vergezicht (o.a bekend van <i>De zaak Shell</i> en <i>Beste Mensen</i>).</p> <p>09 Francis Zoet
Medeontwikkelaar The Great Bubble Barrier, een initiatief om op een milieuvriendelijke manier plastic uit water te filteren.</p> <p>10 Teresa Borasino
Kunstenaar en directeur Fossil Free Culture, stelt olie- en gassponsoring van publieke culturele instellingen in Nederland aan de kaak.</p> <p>11 Alyxandra Westwood
Curator en educatiecoördinator van (voormalig) Fashion for Good Museum.</p> <p>12 James Noya
Kunstenaar en autodidact die Molukse symboliek en ambacht onderzoekt middels houtgravures.</p> <p>13 Najah Aouaki
Econoom en stadsstrateeg, gericht op het snijvlak van rechtvaardigheid, verbeeldingskracht en economische transformatie.</p> |
|---|---|

en in de stad door bijeenkomsten te organiseren. Opdat al die verschillende bubbels uiteindelijk één grote schuim-party zullen vormen, waar we allemaal tot diep in de nacht met elkaar door-drinken en dansen en beseffen dat nieuwe ideeën, nieuw leven, nieuwe

toekomstperspectieven ontstaan door bestuiving en uitwisseling. Niets bestaat zonder dat het iets anders heeft aangeraakt.'

Verzorgers van wat is, 2025

Op de achtergrond van dit schilderij zie je de Dappermarkt in Amsterdam-Oost. Hier komen mensen samen om boodschappen te doen, te kletsen of te hangen. Zulke ontmoetingsplekken zijn belangrijk voor een buurt, ook omdat hier soms extra bijstand geboden wordt aan bewoners. Zo geeft Terra Dakota Stein juridisch spreekuur in het buurtcentrum Huis van de Wijk in Amsterdam-Noord. Stichting ACCU zet zich middels *community art*-projecten in voor lokale bewoners. Het bekendst is waarschijnlijk de ACCUfanfare, een straatorkest met muziekinvloeden uit de hele wereld, onder leiding van Septimia Kuhlmann en Jos Zandvliet. Ook eten verbindt mensen. Het bedrijf Mooncake van foodblogger Jonneke de Zeeuw wil bewust kleine ondernemers met verschillende eetculturen op de kaart zetten. Alle geportretteerden dragen actief bij aan de sociale cohesie. Ze bevorderen het gevoel van veiligheid, vertrouwen en betrokkenheid bij elkaar en bij hun leefomgeving.

Jonneke de Zeeuw [01]

‘Mijn strijd met de stad gaat over gelijkwaardigheid en onrecht en dat door de lens van eten. Ik begon met Mooncake toen het me opviel dat er maar weinig gepubliceerd werd over de eetadressen waar ik zelf het liefste kwam.’

<p>01 Jonneke de Zeeuw
Oprichter Mooncake, journalist en culinair recensent.</p> <p>02 Carlos Lagoeiro
Acteur, medeoprichter theatergezelschap Teatro Munganga in Amsterdam-Zuid, maakt theater gecombineerd met muziek, dans en poppenspel.</p> <p>03 Guusje Welsing
Ambassadeur stichting Energieke Senioren Amsterdam Nieuw-West, verbindt met activiteiten voor en door senioren.</p> <p>04 Karijn Helsloot
Directeur Stichting Taal naar Keuze, helpt jonge mensen het plezier van het leren van een taal ontdekken.</p> <p>05 Darshan Kumari
Oprichter Stichting Naad, sitarspeler, zet zich in voor de presentatie en overdracht van Indiase klassieke muziek.</p> <p>06 Said Salhi
Oprichter en directeur Marmoucha, stichting voor muziek en muziektheater uit Zuidwest-Azië en Noord-Afrika.</p> <p>07 Terra Dakota Stein
Coördinator Huis van de Wijk, actief bij Verdedig Noord, streeft naar een betere verhouding tussen oude en nieuwe Noorderlingen.</p> | <p>08 Reda Belkadi
Directeur Stichting voor Kennis en Sociale Cohesie en manager Gelijke Kansen Alliantie bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.</p> <p>09 Aukje Dekker
Medeoprichter Sociëteit Sexyland in Amsterdam-Noord, cultureel clubhuis.</p> <p>10 Hans Staphorsius
Voorzitter Stichting de Brug, een ontmoetingscentrum in Amsterdam-West.</p> <p>11 Septimia Kuhlmann
Medeoprichter Stichting Accu (straat)theater, produceert theatrale voorstellingen en <i>community art</i>-projecten in Amsterdam.</p> <p>12 Jos Zandvliet
Medeoprichter Stichting Accu (straat) theater, versterkt met theater en muziek de sociale samenhang in buurten.</p> <p>13 Astrid Elburg
Bestuurder en organisatiedeskundige in (vrouwelijk) leiderschap, ethiek en inclusie.</p> <p>14 Ellen Brudet
Oprichter inclusieve poppenwinkel Colourful Goodies.</p> |
|--|--|

En wanneer dat wel gebeurde was het vaak vanuit de blik naar die zogenaamde exotische ander, die soms al drie generaties hier was. Voor mij waren deze plekken al bijzonder. Ik zie het meer als het helpen van de kijker

en lezer, door ze adressen te laten zien waar ze voorheen langsliepen. We hebben allemaal maar een beperkt aantal happen in dit leven. En ik zorg ervoor dat je die zo goed mogelijk besteedt.'

Poortwachters en poortopeners, 2025

In Amsterdam woont een grote groep mensen zonder verblijfsvergunning. Regelmatig is hier ook geen zicht op, terwijl terugkeer naar het land van herkomst ook onmogelijk is. Op dit groepsportret staan deze mensen zonder papieren centraal. Sommige geportretteerden zijn ervaringsdeskundigen, zoals Korotimi. Zij maken gebruik van het Wereldhuis, een centrum voor ongedocumenteerde mensen om de hoek van het Amsterdam Museum. Stichting De Vrolijkheid, geleid door Matea Šafar, speelt een cruciale rol voor jongeren in Nederlandse asielzoekerscentra. Dertig jaar geleden richtte Regina Mac-Nack in Amsterdam-Zuidoost de voedselbank Hoop voor Morgen op, voor mensen zonder papieren. Dankzij al deze initiatieven krijgen ongedocumenteerde mensen zorg en aandacht, wat des te belangrijker is omdat de stad niet aan al deze mensen opvang of hulp biedt.

Matea Šafar [09]

‘Amsterdam is een die plek ruimte maakt voor diversiteit en inclusie. Maar soms moet je daarvoor vechten. Dat is meestal vechten tegen het systeem, of vechten om geld. Voor sommigen is het een gevecht om hier te kunnen blijven. In de stad ben ik gaan staan voor mensen die zijn gevlucht. Net als ik vroeger. De mensen die nu vluchten en in Amsterdam een plek zoeken, daar sta ik voor.’

- 01 Tammy Pham Sheldon
Medeoprichter Neighborhood
Feminists, met focus op feministische
en anti-racistische initiatieven.
- 02 Dominique Himmelsbach de Vries
Kunstenaar en ideeëngenerator,
onder meer voor projecten over
ongedocumenteerd zijn.
- 03 Geanonimiseerd persoon
- 04 Korotimi en dochter
Maken gebruik van het
Wereldhuis, een centrum voor
ongedocumenteerde mensen.
- 05 Dominique Nientker
Directeur Human Aid Now, realiseert
voedselprogramma's voor mensen
zonder verblijfspapieren.
- 06 Rafna B. Keyanmene
Lid Stichting Here to Support, een
organisatie die zich inzet voor het
weerbaar, hoorbaar en zichtbaar
maken van ongedocumenteerde
mensen.
- 07 Jaap Ruijgers
Voorzitter Stap Verder in
Amsterdam-Zuidoost.
- 08 Geanonimiseerd persoon
- 09 Matea Šafar
Artistiek directeur Stichting
De Vrolijkheid, zet zich in voor
jongeren in circa 30 Nederlandse
asielzoekerscentra.
- 10 Regina Mac-Nack
Oprichter en coördinator voedselbank
Hoop voor Morgen in Amsterdam-
Zuidoost.
- 11 Jacqueline Vreds
Coördinator horeca voetbalvereniging
Zuidoost United.
- 12 Nicole G.
Vrijwilliger van Z!, de straatkrant van
Amsterdam.
- 13 Cecilia
Gehuisvest via Stap Verder.
- 14 Savannah Koolen
Medeoprichter en CEO stichting Here
To Support en Amsterdam City Rights.
- 15 Hans Bakker
Bestuurslid Stichting Nieuw en Meer,
zet zich in voor verhuur van betaalbare
ateliers en bedrijfsruimtes aan onder
meer kunstenaars.

Chapter 2

Open Call

Wensen, dromen en visioenen

© 2000 Blackwell Science Ltd
Journal of Internal Medicine 247: 455–462

Laten we traditionele en oecumenische posities ten opzichte van de woerddienst. En het ageren van een cultuur voor magie en betovering in de binnenstad - van dromen van creativiteit en verbeeldingskracht, waarin we mensen en beleving verbinden voor onze toekomst. Laten we samen denken.

Tell's long tradition and moonshining practices form the backbone. And cooking up a storm for magic and enlightenment in the river city, a realm of creativity and imagination in which we can find better stories for our future.

Wij willen alle deelnemers aan de Open Call hartelijk bedanken. Dankzij jullie bijdragen heeft de tentoonstelling en de stad tientallen nieuwe, diverse en meerstemmige toekomstvisies gekregen. Dankzij jullie creatieve inzet ziet de toekomst er kleurrijker, idealistischer en hoopvoller uit.

Met dank aan:

Lanta Kee	Ivan	Alet de Vries
Meubelstoffeer- en textielkunstenaars	Patricia Blok	Chris Adriaan
Tim van Hattum	Franka van Ient	Lilian Cooper
Bander van Ierland	Anneke Hansum	Mariko Hori
Loes; de oma van Fien	Bilal Chahal	Ana Hazelný
Lucien Groen	Liesbeth	Annie Elissen
Suzanne Blom	Florentine	Daniella Rubinovitz
G.A.S.	Karin Wolff	onyxevalck
Truus van Gogh	Carlyn Westerink	Mark van Booren
Mama Louise	Baukje Spaltro	Eric Bolhoven
Daniel Warth	Liesbeth van Rhijn	Natasja Wagner
Juul Heko	Jidske woordkunstenaars	Rebup
Simone Hoogervorst	Boris Suyderhoud	August Robin Peters
Linda Smit	Pauline van Buringen	Bo Appel
EBA	Mufide Hair&Art	Nynke
George Maas	Henk	Michelle Maakt
Rosa	Anoniem	Marcel Witte
Anne Marie Schrijver	Robert Pennekamp	Marianne den Hoed
Yke & Grietje	Carla Emmink	Arina
Handan	Berthe Lemmens	Miranda Rotteveel
Melahat Manzouri Fard	Shafia Akhtar	Art by Jazzjuh
Leo Kogan	Joan Brenda Hunt	Rob Topfoto
Jantine van Bloemenband®	Daphne Depassé	RAV3 ANGEL
HK	Ernst	Kirsi
Ta is	Haggith	Lucas
Wensen van éénheid	Harald Vlucht, Beeldend kunstenaar	Maia Lyon Daw
Meru	Lilian Wessels	Rucha Kulkarni
Mahanaz Jakoub	Valentin Bakardjiev	Danyan Liu
Hetty van den Nieuwenhuizen	Helene	Mo Stadsnatuur
Diana Brouwer van Agteren	Sebastian van der Born	Anton
Miss Picasso	May-May	Eva van Kempen,
Martine	Jolien van de Reep	The Filigree Ambassador
	Carro64	Denktank Nederland 2040

#7

#7

De citruspeel is een metafoor voor
ouderdom, wijsheid, en resiliëntie. Het is de meest
veelzijdige en meest voedende
vrucht is. We moeten erop
rekenen dat we het meest nutteloos
deel van de vrucht zijn. We moeten
erop rekenen dat we het meest nutteloos
deel van de vrucht zijn.

De citruspeel is een metafoor voor
ouderdom, wijsheid, en resiliëntie. Het is de meest
veelzijdige en meest voedende
vrucht is. We moeten erop
rekenen dat we het meest nutteloos
deel van de vrucht zijn. We moeten
erop rekenen dat we het meest nutteloos
deel van de vrucht zijn.

"The citrus peel is a metaphor for old
wisdom, and resilience. Often this
away, despite being the most
part of the fruit. We must make
for intergenerational exchange
memories, and the quiet strength
who came before us."

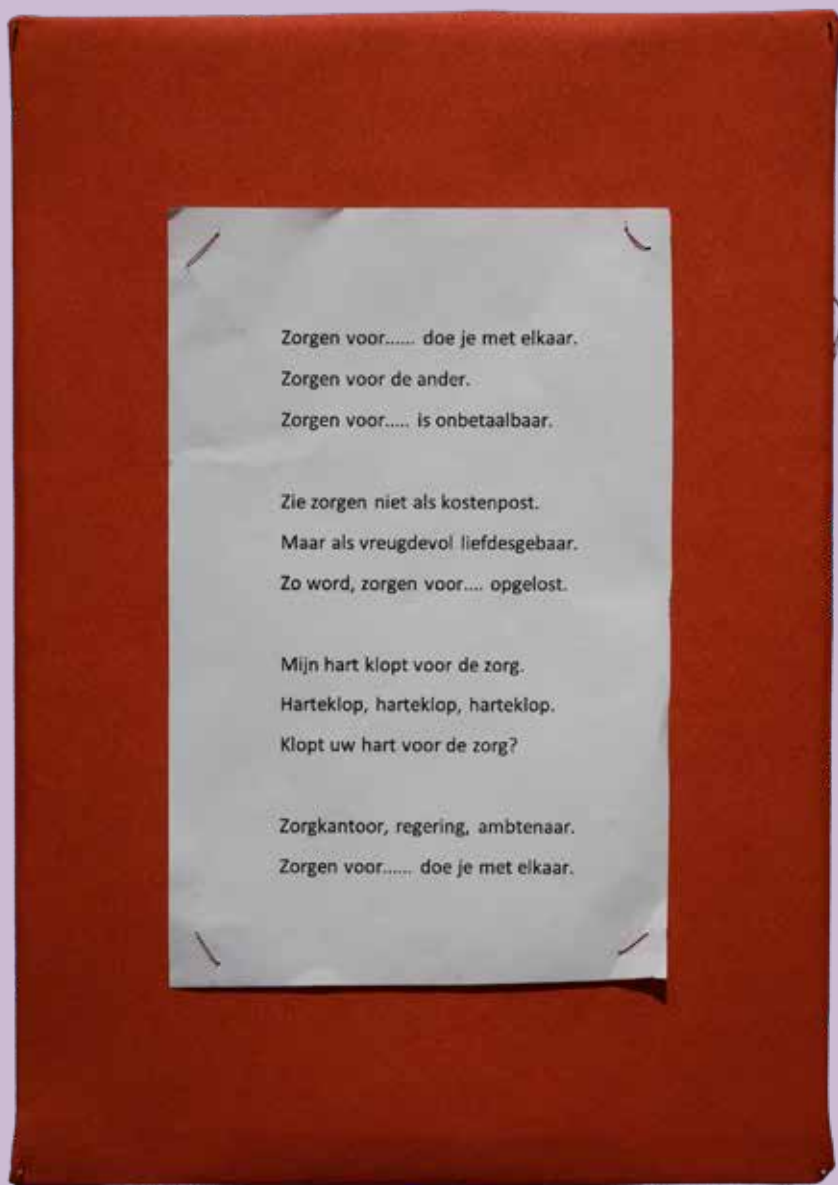

#01

Truus van Gogh

Het meisje met de parel is moeder geworden, 2025

‘Mijn wens is dat Nederland erkent dat het lichaam van de vrouw niet alleen het begin is van elk mensenleven, maar ook het fundament van ons cultureel erfgoed.’

#02 Arina

Mij een zorg, 2025

‘Ik wens een hartverwarmende zorg. Zorg wordt alleen als kostenpost gezien, terwijl zorgen voor elkaar zoveel liefde geeft.’

#03 Alet de Vries

Het mag wel wat zachter, 2025

‘Door gebruik te maken van zacht materiaal zoals stof, draad en vulling, transformeer ik een van origine hard, keramisch object in iets dat zacht en aaibaar wordt. Laten we minder hard zijn voor elkaar.’

#04

August Robin Peters

Choose your words, 2025

‘Ik erger me mateloos aan het gemak waarmee dit scheldwoord veel te veel wordt gebruikt. Het is kwetsend en lelijk.’

#05

Mariko Hori

Many beings sharing this planet, 2025

'Door opnieuw waardering te vinden voor de kleinste aanwezigheid om ons heen, voeden we een samenleving die aandacht, zorg en oprechte verbinding waardeert – allemaal essentieel voor een veerkrachtige en inclusieve toekomst.'

#06 Berthe Lemmens

De globetrotter, 2022

‘Door luxe verlangens is de natuur en cultuur in het geding. Laten we bij onszelf een begin maken.’

WINNAAR
kinderjury

#07 Mark van Booren

Reizend vliegen, 2025

'Elke tramhalte vernoemen naar een mooie karaktereigenschap als motivatie om iets aardiger te zijn. Wanneer we dat allemaal nastreven, zullen we in de toekomst gauw "vliegen".'

#08

Ard van der Veldt (filmmaker),
Jeditah van der Meulen (componist en projectleider),
Stichting Mama Louise/ZangLab (uitvoering)
All In On Love, 2025

‘Ik zag voor me dat we samen dansten en zongen op straat. Ik en mijn burens, in mijn buurt. Ik wens een toekomst waar iedereen welkom is, zich vrij voelt, samen danst en zingt.’

#09 Carla Emmink

Picknick aan Zee, 2025

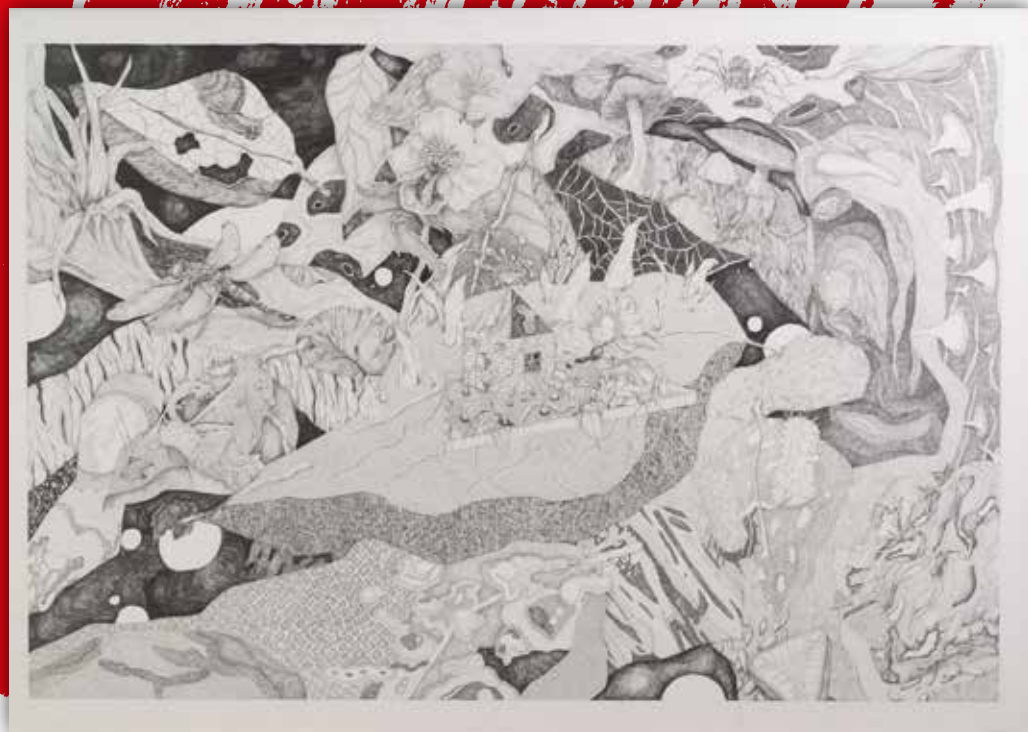
‘Meer zichtbaarheid voor genderdiversiteit en de LHBTIQ+-gemeenschap.’

#10 Melahat Manzouri Fard

Magical Power, 2023

‘Dit symboliseert de verbinding tussen mens en natuur: van innerlijke balans en de kracht van creativiteit. Dit is wat Nederland nodig heeft voor de komende 750 jaar: moed om te veranderen, verbeelding om te dromen en samenwerking om de toekomst te creëren.’

#11

Carlyn Westerink
Dwaal plattegrond, 2022

'Ik wens dat de mens opnieuw kan leren kijken naar het land, haar wezen, haar ritme, en haar ziel. Met dit werk hoop ik dat de mens zo op poëtische wijze kan dwalen.'

#12

**Rucha Kulkarni, Mo Chen, Neyde Lantyer Ijlal Yunsi,
 Linnemore Nefdt, Regina Kelly**
Bonds per Stitch, 2024-2025

'Thuis niet als een gebouw, maar als iets dat ontstaat door relaties, gebaren en plekken van zorg. Ik hoop dat Amsterdam een stad wordt waar niemand te gast is. Een plek waar erbij horen betekent dat je wordt gehoord in je volledige, gelaagde en prachtige complexiteit.'

#13

Maia Lyon Daw

Mushroom Nature Spirit Faerie Ring Portal, 2025

‘Laten we traditionele en voedende praktijken terugbrengen naar de voorgrond. En het openen van een ruimte voor magie en betovering in de binnenstad – een domein van creativiteit en verbeeldingskracht, waarin we nieuwe en betere verhalen voor onze toekomst kunnen laten ontstaan.’

#14

Suzanne Blom

Regenboogvarken, 2024

‘Alle dieren een dierwaardig bestaan; varkens in de modder, vrije koeien, kippen die buiten kunnen scharrelen. Een gezonde en gevarieerde natuur, met voldoende kruiden en bloemen voor de bijen en andere insecten.’

#15

Danyan
REWILDING BIJLMER, 2024

‘Het Bijlmerplein laat een groeiende kloof zien tussen vastgoedinvesteringen en zorg voor de gemeenschap. Terwijl gebouwen worden gerenoveerd, blijft de publieke ruimte verwaarloosd. Het herdenken van het Bijlmerplein als een klimaatbestendig, inclusief en generatie-overstijgend landschap.’

#16

Natalie Angel
Fearless, 2025

‘Meer compassie en begrip voor elkaar, en specifiek voor mensen met autisme. We kunnen veel meer dan men denkt.’

#17

Joan Brenda Hunt

In Cloth We Trust, 2020-2023

'Laten we onze achtergrond benadrukken, de rijkdom aan culturele verschillen blijven tonen en de diversiteit vieren.'

WINNAAR
publieks-
jury

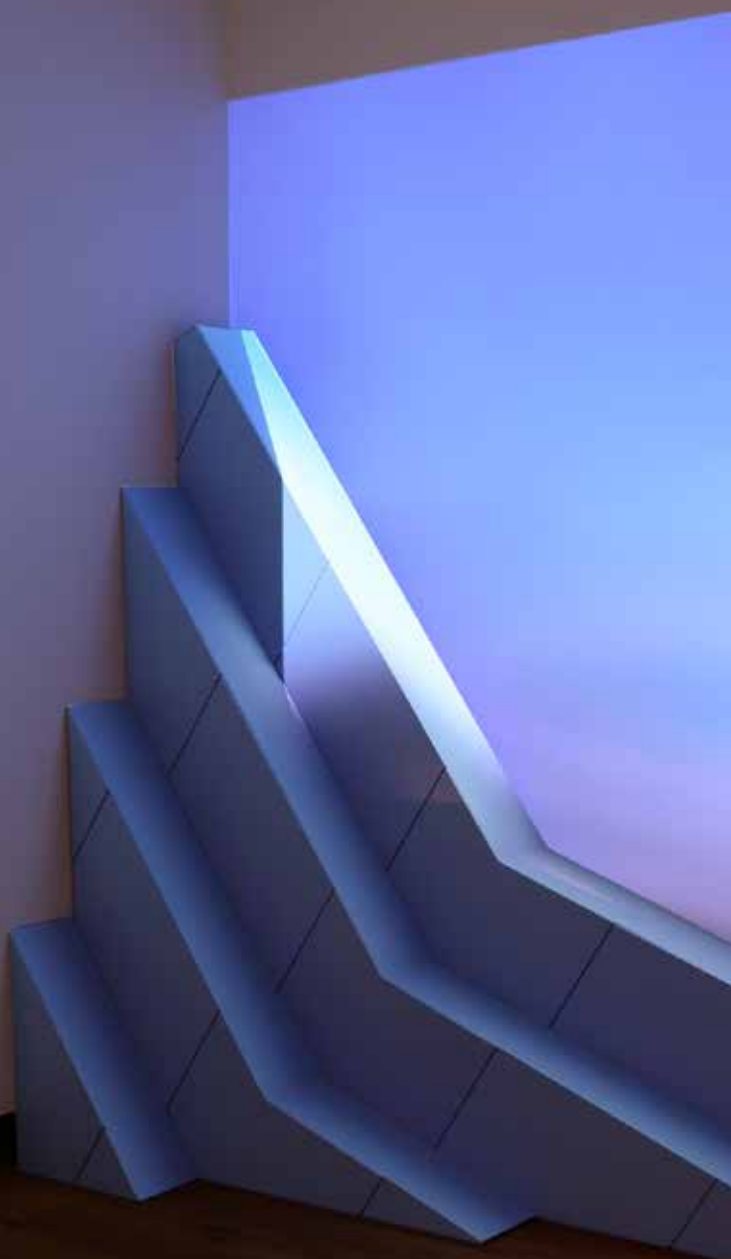
#18

Daniella Rubinovitz
PEELed, 2025

'De citrus-schil als metafoor voor ouderdom, wijsheid en veerkracht. Vaak weggegooid, ondanks dat het het meest voedingsrijke deel van de vrucht is. We moeten ruimte maken voor intergenerationele uitwisseling, cultureel geheugen en de stille kracht van degenen die ons voorgingen.'

#20

RAV3 ANGEL

REBOOT 2030, 2025

‘REBOOT 2030 is de energetische herstart die Nederland nodig heeft - een shift naar een nieuwe realiteit waarin technologie, kunst en bewustzijn samensmelten. Creatieve expressie schrijft de codes van de toekomst: inclusief, digitaal vrij, en afgestemd op de collectieve frequentie van verandering.’

Chapter 3

...the Future

Traverse

Embodiment

THE

Expose

Envisio

Enchant

Hoe stel je je de toekomst voor? En wat kan kunst betekenen in een wereld die volop in beweging is? Met de derde editie van *Refresh Amsterdam*, onder de titel *Imagine the Future*, bracht het Amsterdam Museum vijftien kunstenaars en collectieven samen die ieder op hun eigen manier reflecteren op de wereld van morgen. Ze zijn actief in verschillende disciplines – van beeldende kunst en film tot dans, tekst en performance – en hebben nieuw werk gemaakt rond thema's als verandering, verbeelding en de rol van kunst bij het denken over de toekomst.

We leven in een tijd waarin het moeilijk is om grip te krijgen op wat komt. Klimaatverandering, sociale ongelijkheid, politieke spanningen – het zijn grote vraagstukken die vragen om nieuwe perspectieven. In deze tentoonstelling laten kunstenaars zien hoe kunst kan helpen om andere werelden te verkennen en het denken open te breken. Ze bieden geen kant-en-klare oplossingen, maar stellen vragen, speculeren, experimenteren en dromen hardop. Hun werk nodigt uit tot vertraging, tot kijken met een andere blik – en misschien tot het verbeelden van iets wat nog niet bestaat.

De kunstenaars in deze tentoonstelling tonen uiteenlopende perspectieven op de toekomst. Sommigen zoeken de verbinding met het verleden, als startpunt voor verandering. Anderen richten zich juist op wat nog niet is: op fictieve werelden waarin nieuwe rituelen en manieren van samenleven ontstaan. Samen laten ze zien dat de toekomst geen vast pad is, maar iets wat we mede vormgeven door hoe we denken, voelen en handelen.

De tentoonstelling ontvouwt zich rond een aantal belangrijke thema's. Zo laten verschillende makers zien dat we de toekomst alleen kunnen begrijpen als we ook oog hebben voor de geschiedenis die in ons lichaam, onze taal en onze omgeving is opgeslagen. Anderen bevragen de manier waarop we met de aarde omgaan en zoeken naar nieuwe vormen van verbondenheid tussen mensen, dieren en landschappen. Hoop komt terug als daad van verzet: niet als iets naïefs, maar als iets krachtigs en noodzakelijks. En er zijn kunstenaars die de rol van verbeelding onderzoeken in een wereld die vaak beheerst wordt door data, controle en efficiëntie.

Als curator heb ik de kunstenaars begeleid in hun proces en hen uitgenodigd om nieuwe verhalen te vertellen. Verhalen die soms persoonlijk zijn, soms maatschappelijk, soms poëtisch of confronterend – maar altijd nieuwsgierig en onderzoekend. Juist die houding, die open blik, vormt de rode draad in deze tentoonstelling. *Imagine the Future* is geen blauwdruk van wat komen gaat, maar een uitnodiging om zelf mee te denken, te voelen en te dromen. Want de toekomst ligt niet ergens ver weg – die begint hier, vandaag.

Nina Folkersma
Gastcurator

Buhlebezwe Siwani

Ngomso, 2025

Buhlebezwe Siwani (1987) laat zien hoe een groep diverse kinderen van zes tot elf jaar met potlood en papier de toekomst waarnemen. Hun tekeningen zijn grenzeloos en gemaakt zonder regels; met een digitale scanner zijn ze samengevoegd met die van de kunstenaar. Teken de toekomst!

Wat geeft je hoop voor de toekomst?

Ik denk dat we momenteel in een wereld leven die een beetje hopeloos lijkt. Kunstenaars hebben de verantwoordelijkheid om deze hoop te herstellen, door een afspiegeling te zijn van deze tijd. Ik denk dat hoop sterk verbonden is met een idee van veiligheid en stabiliteit, en dat is wat lijkt te ontbreken. Wat mij hoop geeft, is dat kunstenaars nog steeds in staat zijn om nieuwe manieren te vinden om hun waarheid te vertellen. Hoop in een hopeloze wereld.

Als je de toekomst zou kunnen tekenen, hoe zou die er dan uitzien?

Die zou er rooskleuriger uitzien. Als ik die zou kunnen tekenen, zou er een gevoel van vrede zijn. Er zouden lijnen zijn die leiden naar een soort georganiseerde chaos.

Je hebt samen met schoolkinderen uit Amsterdam getekend om hun visie op de toekomst uit te drukken. Welke reacties hebben je het meest geraakt en wat zeggen ze over de wereld waar we naartoe gaan?

Het is een paradox. Sommige van hun toekomstten waren erg somber en andere juist heel licht. Eén kind had het over een apocalyps. Ik vond het fascinerend dat zo'n jong kind aan een apocalyps dacht, omdat dat zo rampzalig is. Sommigen dachten aan bloemen en eenheid. Ik herinner me dat een van hen me vertelde dat ze buitenaardse wezens in een gebouw zouden huisvesten, wat ik vertederend vond. Het belangrijkste dat ik heb geleerd, is dat kinderen precies weten wat er aan de hand is. En ik denk dat dat onze schuld is als mensen – als volwassenen. We schetsen een pessimistisch beeld van de toekomst.

Ischa Kempka

He was right about nothing, 2025

De gestapelde en gelaagde keramische vazen van Ischa Kempka (1995) weergeven het overgangsmoment van het verleden naar de toekomst door symbolen uit de geschiedenis. De ringen en cirkels staan voor verbinding en vrouwen, en concreter verwijzen de tekeningen naar de Amsterdamse feministe Wilhelmina Drucker. Het nodigt ons uit te reflecteren op de tijdlijn van vrouwengeschiedenis en verzet en hieruit een toekomst te visualiseren. Repareer de toekomst!

Wat geeft je hoop voor de toekomst?

Wat mij hoop geeft is dat ik om me heen zie dat veel mensen een bepaalde mate van strijdbaarheid hebben of aan het ontwikkelen zijn. Ik heb het gevoel alsof er iets in gang gezet is in de wereld en dat geeft mij de hoop dat mensen zich gaan uitspreken over dingen die niet goed zijn en dat we daarmee dus iets beters kunnen creëren.

Als je de toekomst zou kunnen tekenen, hoe zou die er dan uitzien?

Misschien moeten we maar eens de hele samenleving omgooien en andere mensen de macht geven. Weg met het patriarchaat.

Jouw werk markeert een overgang van het verleden naar de toekomst en verwijst naar vrouwenbewegingen uit het verleden. Welke vormen van strijd zie jij als noodzakelijke voor onze toekomst? Om onze toekomst vorm te geven?

Ik denk dat belangrijk is dat mensen zich uitspreken. Ook als het niet gaat over jou als persoon. Dat je je uitspreekt en blijft uitspreken en zo laat zien wat je belangrijk vindt, als een bondgenoot voor minderheden. Solidariteit is daarbij belangrijk. Het gaat nu bijvoorbeeld echt niet goed met de vrouwenrechten en queerrechten. En ik heb het gevoel dat het juist altijd bij hen begint. Zij worden als eerste aangesproken en gek gevonden en daarna stroomt het door op de rest van de samenleving. Ik zie die groepen als de kanarie in de koolmijn; als het met hen niet goed gaat dan gaat het nergens goed.

Afagh Morrowatian & Roshanak Morrowatian *Protagonist, 2025*

In de video zien we Huis Willet-Holthuysen waarin het lichaam van de vrouw een decoratief object is, waarna ze zich met een langzame dans losmaakt van haar omgeving. Het lichaam neemt andere vormen aan en de vrouw neemt de regie. De video van Afagh Morrowatian (1984) en Roshanak Morrowatian (1989) toont het doorbreken van oude patronen, het opeisen van een plek, en hierdoor onderzoeken ze wat het betekent om een lichaam in diaspora te zijn. Belichaam de toekomst!

Wat geeft jullie hoop voor de toekomst?

Ondanks de pijn die we voelen voor onze medemensen, geeft kunst ons hoop: hoe kunst het onzichtbare zichtbaar maakt. Met ons lichaam schrijven we onszelf in verhalen waar we eerder ontbraken. Kunst opent ruimte voor andere perspectieven, voor kwetsbaarheid, verbinding en heling. We zien hoe stemmen en plekken die lang in de schaduw leefden, steeds zichtbaarder worden. De rijkdom van tussenheid, van diaspora, van niet helemaal hier of daar zijn, wordt steeds meer gezien, gewaardeerd en gekoesterd.

Als jullie de toekomst zou kunnen belichamen, hoe zou die er dan uitzien?

Een lichaam dat zich vrij beweegt tussen culturen en grenzen, stevig geworteld in haar geschiedenis, die ze met zich meedraagt, maar met verbondenheid de toekomst tegemoet beweegt.

Jullie video onderzoekt wat het betekent om een lichaam in diaspora te zijn, in ruimtes die je buitensluiten. Hoe kan je met je lichaam toch een plek opeisen – ook met het oog op de toekomst?

Door het lichaam niet langer als decor maar als protagonist te positioneren, eisen we ruimte op in systemen die ons uitsluiten. In de choreografie verschuift het lichaam van stilte naar spreken, van object naar subject. Zo herscheppen wij in ons werk een thuis, en vooral ruimte waar het eerder onmogelijk leek. De lichamelijke aanwezigheid wordt een daad van erkenning en heling. Een fysieke claim op bestaansrecht en vrijheid, ook in historische ruimtes die niet voor ons gebouwd waren.

Brigitte Louter

Data Body in a Floodlight, 2025

Brigitte Louter (1996) toont in deze installatie een doorsnee archiefkast, helder verlicht vanuit een hoek van de ruimte. In de schaduw achter de kast komt een wereld van ideeën tevoorschijn waar regels hun houvast verliezen: de tekeningen weergeven moeilijk meetbare gebeurtenissen en ervaringen in de stad. Louter zoekt naar speelsheid en vrijheid binnen ordeningssystemen: de tekeningen doen denken aan weerkaarten of bouwtekeningen, maar het zijn weergaven van moeilijk meetbare gebeurtenissen en ervaringen in de stad. Plooi de toekomst!

De 15e-eeuwse charterkast is de oudste archiefkast van Amsterdam. Tot 1892 stond ze in een geheime kapel in de Oude Kerk. De documenten die er zorgvuldig in werden opgeborgen, zijn juridisch van aard: stukken over macht, bezit en ordening.

Zo'n vijf eeuwen later, in 2022, wordt het zwak verlichte naambord van de Irish pub naast de Oude Kerk vervangen. Het nieuwe bord schijnt verblindend felgroen licht direct de kamer waar ik woon in, dag en nacht. Alle herinneringen aan de periode met het nieuwe bord zijn, visueel en gevoelsmatig, groen.

Een charterkast voor de toekomst, gemaakt in 2025, zou een standaard stellingkast van verzinkt staal zijn die een druktekaart van de stad bewaart, gebaseerd op meetbare menselijke activiteit. Hoe meer beweging, hoe dieper de bodem. Het centrum ingeklonken als een arena. Daarboven een laag moeilijk kwantificeerbare gebeurtenissen en herinneringen in rood potlood, vastgehouden door ordnerbeugels die zich naar deze content voegen en door hun kartonnen ruggen heen prikken om te proberen de vluchtige informatie te fixeren in het gedachtenmodel.

Een cilindervormige perforatie suggereert dat het meubel zelf ook vastgeklemd kan worden in een ordner, als onderdeel van een grotere administratie. Voor hulp en duiding is in een van de beugels een eeuwige onbemande servicebalie aanwezig.

Frank Ammerlaan*Bleachers, 2025*

De patchworkschilderijen van aan elkaar genaaide stukken katoen en linnen, gebaseerd op het boek *Orbital* van Samantha Harvey, verbeelden eeuwige processen op kosmische schaal. Alles is altijd in beweging, en Frank Ammerlaan (1979) laat dit zien door middel van sporen van stof, aarde, meteorietdeeltjes en ontkleuring. Transmuteer de toekomst!

Wat geeft jou hoop voor de toekomst?

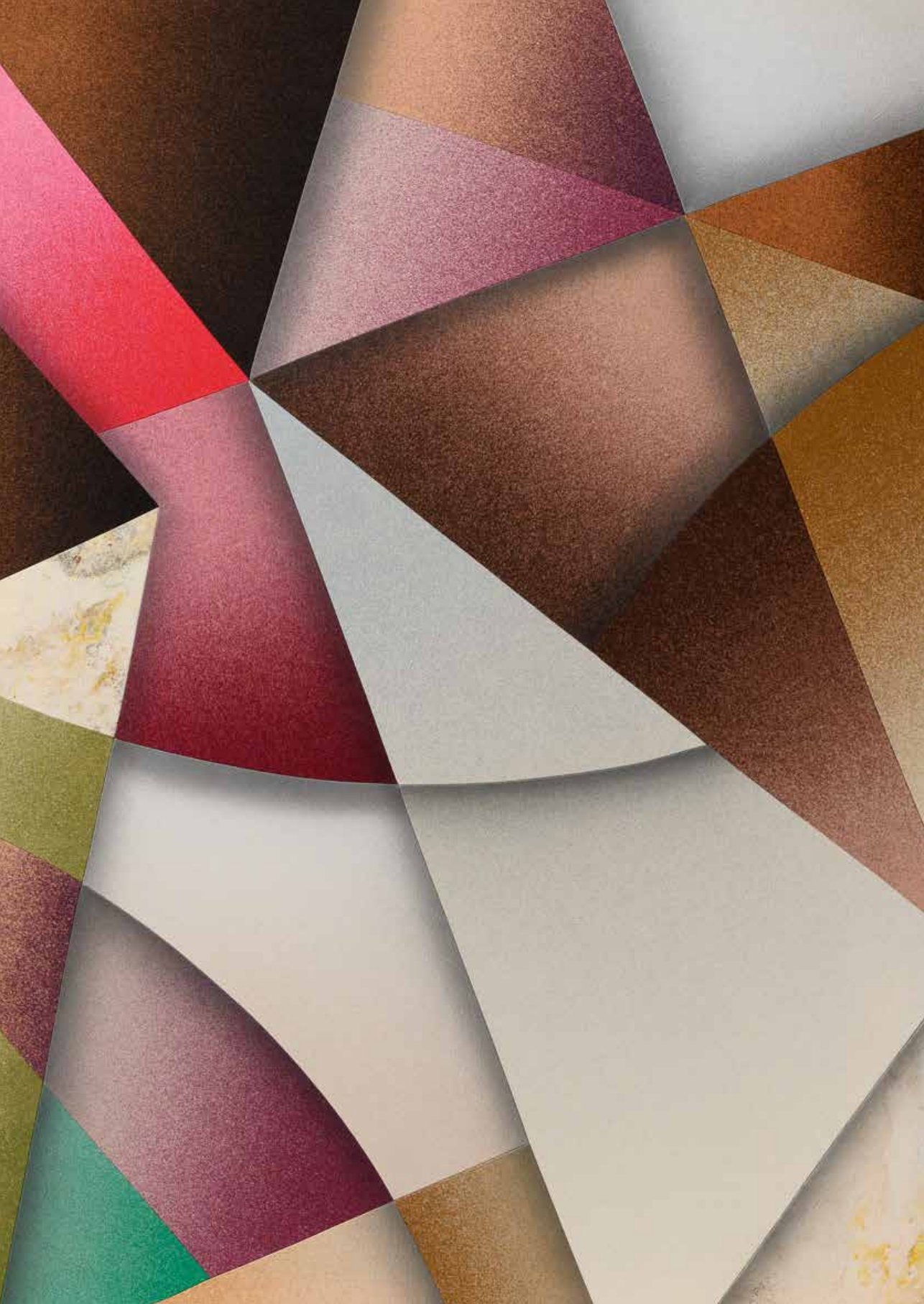
Wat mij hoop geeft, is het vertrouwen dat betekenis juist ontstaat uit verandering. Elke transformatie of omwenteling – hoe onverwacht of broos ook – laat zien dat ook uit verval iets nieuws en waardevols kan ontstaan.

Als jij de toekomst zou kunnen transmuteren, hoe zou die er dan uitzien?

Progressief!

Jouw patchworkschilderijen bevatten natuurlijke en kosmische elementen en tonen het verstrijken van de tijd. Wat betekenen zulke processen voor jouw kijk op de toekomst?

Deze processen symboliseren voor mij de voortdurende verandering en verbondenheid tussen mens en natuur en dus het universum. Het verstrijken van tijd laat zien dat alles in beweging is, maar ook dat verleden, heden en toekomst met elkaar verweven zijn. Mijn kijk op de toekomst is er een van vertrouwen in voortdurende transformatie. Het herinnert me eraan dat verandering onvermijdelijk is, maar ook kansen biedt voor vernieuwing en groei. Het moedigt aan om bewust te leven, verbonden te blijven met de natuur en het universum, en open te staan voor het onbekende dat voor ons ligt.

Fiona Lutjenhuis

Buried and Born and Buried, 2025

In een kamer in Japanse stijl hangt een tweeluik van tekeningen van Fiona Lutjenhuis (1991) die zijn uitgevoerd in warme pasteltinten. Je ziet een fantasielandschap gevuld met paddenstoelen en eieren. Een moeder-oorzwam houdt haar bloedende kind vast, terwijl even verderop een paddenstoelenfamilie bezig is met begrafenisrituelen. Angstaanjagende scènes wisselen met beeldschone details en symbolen zoals geestverruiming, verval en onsterfelijkheid door de paddenstoelen, en geboorte en nieuw leven door de eieren. Betover de toekomst!

Wat geeft jou hoop voor de toekomst?

Nieuwe generaties met een frisse blik en een nieuwe aanpak. Het historische denken maakt plaats voor meer gelijkheid. Problemen worden overal ter wereld lang vastgehouden, en verandering vindt daardoor vaak plaats over meerdere generaties. Ik denk dat we daarom meer moeten luisteren naar de jongeren.

Als je de toekomst zou kunnen betoveren, hoe zou die er dan uitzien?

Het onderwijs verandert dan naar een meer realistische afspiegeling van de samenleving en emotionele intelligentie gaat een grotere rol spelen.

Je tweeluik laat een wereld zien waarin het aardse en het bovennatuurlijke samenkomen, waarin leven, dood en hergeboorte in elkaar overlopen. In hoeverre biedt dit cyclische denken een houvast voor de toekomst?

Veranderingen vinden plaats over meerdere generaties en naar mijn mening zijn de nieuwe generaties met een frisse blik het antwoord; in combinatie met de wijsheid en openheid van oudere generaties. Als beide symbiose aangaan in openheid, kunnen er wellicht sneller antwoorden worden gevonden. De wereld is een complex gegeven maar in de basis wil iedereen liefhebben en veilig zijn. Als we dit als centraal punt kunnen nemen zal de wereld er een stuk beter uitzien.

Sebastián Díaz Morales*Luchtalarm*, 2018-2025

25:00 min

De ruimte is leeg en stil, met enkel een klein scherm aan de wand. De stilte wordt doorbroken wanneer het luchtalarm afgaat. In deze film van Sebastián Díaz Morales (1975) zien we de straten van Amsterdam om 12:00 uur. Wanneer het luchtalarm afgaat, een hard, schreeuwend geluid, trekt niemand zich er wat van aan. Hier ontstaat een contrast tussen het geluid en de kalme omgeving: een systeem dat bedoeld was om ons te beschermen is onzichtbaar geworden. Hoor de toekomst!

Wat geeft jou hoop voor de toekomst?

Echte hoop ligt in ons vermogen tot diagnostisch denken – niet alleen herbouwen na een ineenstorting, maar ook de onderliggende oorzaken ervan ontrafelen. De toekomst vereist dat we de extractieve logica van het kapitalisme, de illusie van afgescheidenheid en de verslaving van de mensheid aan groei onder ogen zien. Alleen door deze systemische pathologieën bloot te leggen, kunnen we de cyclus doorbreken. Dit gaat niet over veerkracht, maar over radicale verantwoordelijkheid—het creëren van structuren die uitbuiting onmogelijk maken, niet alleen het herstellen van de schade ervan. De ware maatstaf voor vooruitgang is niet hoe goed we herbouwen, maar hoe grondig we de omstandigheden ontmantelen die de ineenstorting noodzakelijk maken.

Als je je een toekomst zou kunnen voorzien, hoe zou die er dan uitzien?

Als ik me een toekomst zou kunnen voorstellen waarin de mensheid een rol speelt, zou ik een wereld willen waarin we vooruitziendheid hebben geïnstitutionaliseerd en collectieve wijsheid hebben verankerd in het bestuur om crises te voorkomen voordat ze zich als catastrofes manifesteren.

Je presenteert twee videowerken: één over de luchtalarmsirene in Amsterdam en één over rampen, chaos en herstel. Hoe zie je hoop en verandering ontstaan in de nasleep van een crisis?

Hoop ontstaat wanneer het waarnemende oog zich bewust wordt van zijn eigen verstrikking – zoals in *One Glass Eye Melting*, waar de lens tegelijkertijd het kapitalisme documenteert dat de natuur verslindt en oorlogen en genocides voedt, vreemde werelden verkent en getuige is van zijn eigen ontbinding. Dit zorgt voor een breuk: door zijn eigen consumptie te observeren, is het oog niet langer een neutrale getuige, maar wordt het een verantwoordelijke deelnemer. Verandering begint in deze metanoia wanneer surveillance en mediatools hun focus naar binnen richten en de mechanismen van vernietiging blootleggen die ze ooit passief vastlegden. De toekomst flitst voorbij in deze momenten van recursieve visie, waarin elke daad van documentatie ook een daad van zelfverantwoording en potentiële transformatie wordt.

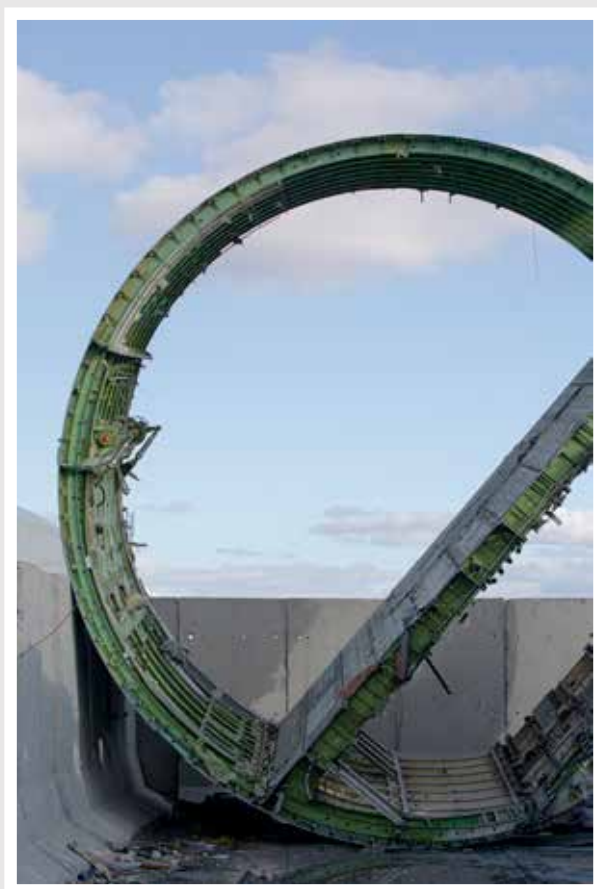
Sebastián Díaz Morales

One Glass Eye Melting, 2024-2025

13:00 min

Het ronddraaiend oog van Sebastián Díaz Morales (1975), gefilmd in één enkele opname, kijkt de kijker aan. In de pupil zie je weerspiegelingen van oorlogen, natuurrampen en alledaagse ongelukken. Deze sombere beelden wisselen met scènes die verwijzen naar herstel en nieuw leven: groeiende, minuscule levensvormen, de uitdijende kosmos en nieuwe technologieën. Het eindeloos draaiende oog staat symbool voor de wereld die zelfs in chaos blijft draaien. Voorzie de toekomst!

Natascha Libbert

PH-BFH 6002, 2021

PH-BFH 4657, 2021

Isla Bonita, 2022

PH-BFH 4723, 2021

Het metalen brokstuk op de foto is de neus van een Boeing 747, het vliegtuig wat vliegen toegankelijk maakte voor de massa en wereldwijd de manier van reizen veranderde. De foto toont het einde van een tijdperk, want dit toestel is inmiddels vervangen. Een andere foto is gemaakt op een bananenplantage op La Palma die werd verwoest door een vulkaanuitbarsting. Beide foto's hebben iets dierlijks. Natascha Libbert (1973) richt zich op momenten van vernietiging, maar steeds met oog voor de mogelijkheid van herstel. Onthul de toekomst!

Wat geeft jou hoop voor de toekomst?

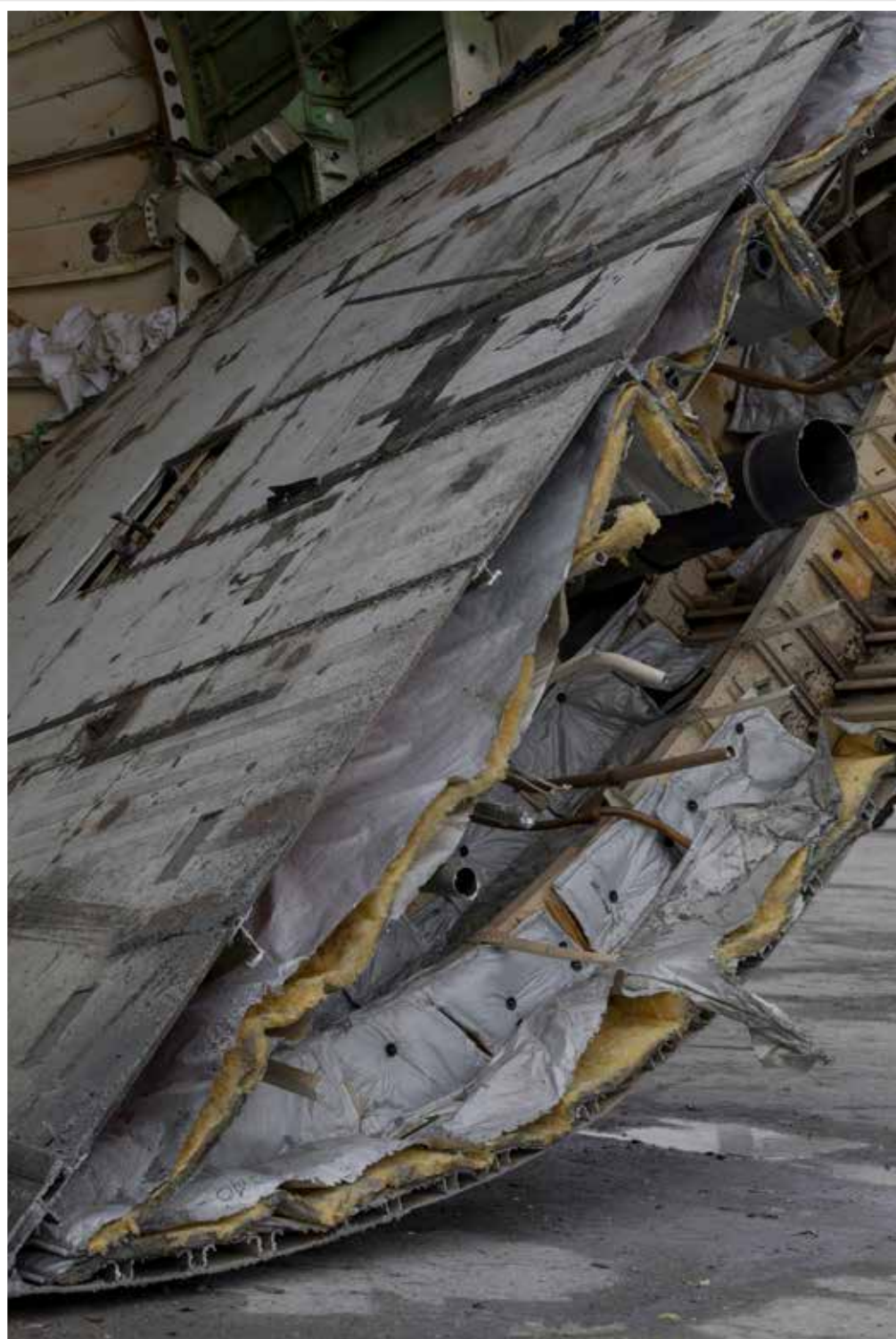
Kleine gebaren en menselijke contacten. Kleine initiatieven van mensen die elkaar moed inspreken en ideeën hebben over hoe om te gaan met het nu maar ook met de toekomst. Een jaar geleden fotografeerde ik een man die een hele oude manier had gevonden om land te bewateren en weer tot leven te brengen. Dat was hij op kleine schaal aan het doen. Hij was zo gemotiveerd en geïnspireerd en in de korte tijd dat ik met die man op pad was kreeg ik ongelooflijk veel energie en moed dat we op kleine manieren in staat zijn om een tegengeluid te maken.

Als je je een toekomst zou kunnen voorzien, hoe zou die er dan uitzien?

Het eerste beeld wat er in me opkomt is eigenlijk best wel een apocalyptische toekomst waar op kleine schaal misschien nog mooie wonderen mogelijk zijn.

Jouw foto's tonen op een onze omgang met de aarde maar zonder dat je daar een oordeel over veilt. Hoe navigeer jij in een wereld waar die verwoesting en veerkracht steeds feller met elkaar lijken te strijden of te wedijveren.

Het is heel erg moeilijk in het huidige tijdperk om op een zo goed mogelijke manier te leven. Ik werk vaak in industriële werelden en daar zit een spanningsveld: ik hou van die industriële wereld maar tegelijkertijd beschadigt die wereld de natuur. En heel vaak zijn industriële plekken helemaal niet bedacht vanuit het idee van 'we gaan de wereld kapot maken', maar dat lijkt het nu wel te doen en dat heeft te maken met onze behoefte aan luxe en consumptie en dat soort dingen. We kunnen niet onverschillig zijn, we moeten aangehaakt blijven.

Patricia Werneck Ribas

Schipper mag ik overvaren, 2025

De jonge vrouwen in deze video-installatie zingen kinderliedjes, luisteren naar opdrachten en gaan op ontdekkingsstocht in de natuur. Tussendoor roept een mannenstem opdrachten naar de jonge vrouwen. Door explosieve kleuren en psychedelische effecten zien vertrouwde dingen er vreemd en ongrijpbaar uit. Patricia Werneck Ribas (1972) neemt je mee in de droomachtige tussenwereld van vier jonge vrouwen op de grens van kind-zijn en volwassenheid waarin herinneringen en toekomstdromen lopen door elkaar. Droom de toekomst!

Wat geeft jou hoop voor de toekomst?

Wat mij hoop geeft, is het feit dat ik denk dat mensen verrassend inventief kunnen zijn. Ik ben nogal bang voor de toekomst. Maar dan kijk ik naar de manieren waarop anderen altijd oplossingen vinden. We hebben de neiging om naar de toekomst te kijken met de middelen en verhalen van vandaag, maar dat is de verkeerde invalshoek, omdat dingen veranderen en we dus niet alles kunnen voorzien. Er zullen veel dingen veranderen.

Als je zou kunnen dromen over de toekomst, hoe zou die er dan uitzien?

Meer sociale rechtvaardigheid, meer verdeling van rijkdom en geen patriarchaat meer. Meer gelijkheid tussen individuen van alle afkomsten en religies. Meer respect en meer zorg.

In je meeslepende video-installatie neem je ons mee naar de droomwereld van jonge meisjes die op het punt staan volwassen te worden, vrouw te worden. Met welke krachten en machtsverhoudingen zal de volgende generatie volgens jou het meest te maken krijgen?

Misschien de manier waarop we macht toekennen aan mensen of organisaties. Ik denk dat het iets is wat natuurlijk is voor mensen, maar misschien ook voor alle andere soorten: het hebben van een leider. In het kinderspel dat ze spelen, Schipper mag ik over varen?, kennen ze ook macht toe aan iemand en die persoon vertelt hen wat ze moeten doen. Ik denk dat democratie op veel plaatsen in de wereld wordt bedreigd, en dat dwingt ons om de bestaande machtsverhoudingen te heroverwegen. Het is altijd goed om om je heen te kijken en te zien waar macht vandaan komt. Welke soorten macht beïnvloeden ons leven en onze manier van leven? Wie heeft het voor het zeggen? Wie presenteren we? Ik denk dat het daarmee begint.

Ivna Esajas

Mlle Bourgeoise Noire, 2025

Makuba, 2025

Braving the wilderness, 2025

Bring on the clowns/2, 2025

Let's dance, 2025

Ivna Esajas weergeeft voorstellingen van mensen die een eenheid vormen, aangebracht in elegante lijnen en bijna doorschijnende kleuren. Je weet niet bij welk lichaam een gezicht, arm of been hoort. Het individu is hier steeds een wij. ..., de toekomst!

De werken van Ivna Esajas houden het midden tussen tekeningen en schilderijen. Het zijn voorstellingen van mensen, aangebracht in elegante lijnen en bijna doorschijnende kleuren. De figuren vormen een eenheid, innig verstrengeld, waardoor je niet weet welke gezicht, arm of been bij welk lichaam hoort. Het individu is hier steeds een wij. Esajas' werken ontstaan vanuit intuïtie en zijn geïnspireerd door poëzie, literatuur, mythen en het dagelijks leven. In haar werk legt Esajas verbanden tussen heden en verleden en tussen verhalen en rondzwervende herinneringen.

*Time present and time past
Are both perhaps present in time future,
And time future contained in time past
If all time is eternally present
All time is unredeemable.
What might have been is an abstraction
Remaining a perpetual possibility
Only in a world of speculation*

T.S. Eliot

Koen Hauser

Theatrum Mnemosynes,
2025

Geïnspireerd door de gebouwen van de Amsterdamse School, vertaalde Koen Hauser (1972) de rijk gedecoreerde gevels en interieurs naar bouwschetsen en gipsen ornamenten. Het denkbeeldig theatergebouw weergeeft medische fotografie: microscopische opnamen van virussen en kankercellen, foto's van letsels, misvormingen en afwijkingen, waarin deze littekens van het leven een bron voor schoonheid zijn. Decoreer de toekomst!

Wat geeft jou hoop voor de toekomst?

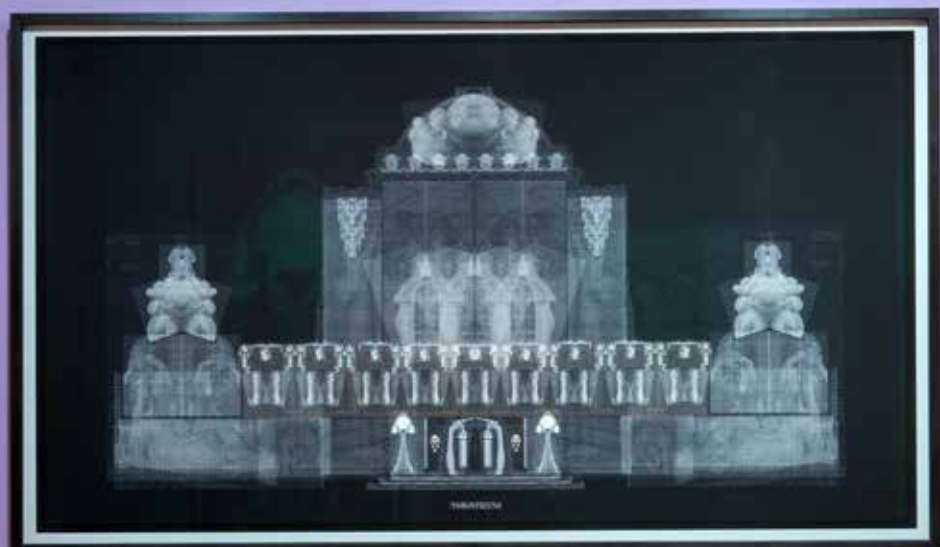
Dingen zijn altijd in beweging. Er is altijd dynamiek en er bestaat geen stilstand. Dat geeft me hoop. Het leven op zichzelf is onverwoestbaar. Een concreet voorbeeld is een paardenbloem die groeit uit een stoeptegels. Het leven vindt altijd op welke manier dan ook wel zijn weg om te groeien. Ik vind dat ontroerend en hoopgevend. Dus juist elke confrontatie met vernietiging maakt het leven de moeite waard. Dat geeft mij hoop.

Als je de toekomst zou kunnen decoreren, hoe zou die er dan uitzien?

Hoe je het op moet hangen weet ik niet maar ik versier de toekomst met een kinderfoto. Zelfs de meest vreselijke persoon is hulpeloos of neutraal op de wereld gekomen en in eerste instantie op zoek naar liefde en aansluiting en verbinding.

In je werk presenteer je architecturale elementen die ogen als sierlijke ornamenten maar die bij nadere beschouwing toch verwijzen naar pijn, verlies en trauma. Wat betekent deze vermenging voor hoe we naar het verleden en naar de toekomst kijken?

Je kan op veel manieren naar het verleden en de toekomst kijken. Ik vind herinneringen ophalen net zoiets als nadenken over de toekomst. Beiden zijn een spiegel voor het nu. Herinneringen zijn geen vaststaande gegevens, ze worden gemaakt. Ik noem mijn werk soms visuele EMDR-therapie: door iets uit het verleden te herschikken krijgt het misschien een andere emotionele lading en zo kun je ook de schoonheid inzien van een trauma. Het wordt eigenlijk makkelijker om de pijn te accepteren als je ook bedenkt wat voor iets moois er tegenover staat. Eigenlijk werkt het als een composthoop. Je gooit heel veel dingen bij elkaar om er iets nieuws van te maken. En die hoop traumatische herinneringen is niet rijk om wat het ooit was maar juist om wat het weer kan worden. In de toekomst.

Don Yaw Kwaning
Maurits de Bruijn

A barrier, typically of wire, enclosing an area to prevent or control access or escape, 2025

De installatie van Don Yaw Kwaning (1990) van vervormde staalkabels doen denken aan vormen uit de natuur. Deze kabels zijn intuïtief met elkaar vervlochten tot een soort hekwerk of barricade. Soms zijn de kabels losjes met elkaar verbonden, dan weer dichter in elkaar gedraaid. Uit de speakers klinkt een tekst van Maurits de Bruijn (1984) over de politieke verhouding tussen Israël en Palestina en op zijn verblijf in die regio afgelopen februari. Hij verbindt abstracte ideeën met concrete werkelijkheden, de westerse afstand tot oorlog en genocide met de genadeloze nabijheid ervan. Doorkruis de toekomst.

Wat geeft jou hoop voor de toekomst?

De ontwikkeling van nieuwe technologieën die ingezet worden voor het redden en beschermen van de natuur in al haar verschillende hoedanigheden.

Als je de toekomst zou kunnen doorkruizen, hoe zou die er dan uitzien?

Een wereld waarin alle levende wezens in symbiose met elkaar leven en floreren.

Je installatie van vervlochten staalkabels roept gevoelens op van zowel verbondenheid (met de natuur) als uitsluiting. Wat zegt deze spanning over hoe wij grenzen ervaren – fysiek én mentaal?

Ondanks dat het creëren van grenzen van nature in ons zit, dieren bakenen ook hun territorium af, levert het opstellen van grenzen altijd spanning op. Grenzen worden altijd van twee kanten ervaren en de afbakening ervan wordt voornamelijk door de meest dominante partij opgesteld. Voor de een kan het als noodzaak voelen voor het beschermen van hetgeen dat als eigen wordt gezien, zoals een stuk land of een gemeenschap. Voor de ander voelt het als onrecht. De decennialange strijd tussen Israël en Palestina laat dit duidelijk zien. Ik heb in mijn werk een koud en scherp materiaal als textiel verwerkt tot een organische eenheid met verschillende elementen die samen een obstakel vormen. De spanning die daardoor ontstaat tussen de dualiteit van afscheiden en verbinden heb ik proberen te vangen in de installatie door een arctiele barricade te maken, die zowel uitnodigt als uitsluit.

*Wat te doen terwijl er een genocide woedt?
Iedereen die niet wordt aangevallen is een
omstander. Daar behoort jij ook toe, net als ik.
Het is het enige onderscheid dat ertoe doet op
dit moment: de groep die wordt afgeslacht en
zij die kunnen voorkomen dat dat gebeurt.*

*Kijk hier eens naar. Omschrijf wat je ziet.
Vul dat naar eigen inzicht in. Noem het een
samenkomen van metaaldraad. Een afgesloten
domein. Hekken sluiten een ruimte af. Zorgen
ervoor dat die ruimte een mogelijkheid wordt
voor sommigen en een onmogelijkheid voor
anderen. Maar zou er sprake zijn van een
ruimte als er geen hek was geweest? Creëert
de vlag het land?
Nee, dat is niet zo. Een volk doet dat.*

4Siblings Collective

Future Seeds for Amsterdam, 2025

In deze installatie deelt 4Siblings Collective (opgericht in 2018) korte verhalen over de favoriete zaden van bevriende kunstenaars, boeren en tuiniers. Deze worden gepresenteerd aan de hand van een bonte verzameling van pronkbonen, zonnebloempitten en maïszaden. Professionele foto's van een aantal zaadjes zijn vergroot afgedrukt op een aluminiumplaat. Als geheel vertelt dit werk een sciencefictionverhaal over mogelijke planten in de toekomst van Amsterdam. Zaai de toekomst!

Wat geeft je hoop voor de toekomst?

Een gemeenschap met een hardnekkige hoop. In tijden van ecologische en maatschappelijke ineenstorting is het de gemeenschap die ons op de been houdt. We moedigen elkaar aan, fantaseren, organiseren, eten, rusten, huilen, verzetten ons en protesteren samen. De gemeenschap binnen ons collectief is wat ons altijd heeft doen bloeien en voor elkaar heeft laten zorgen.

Als je de toekomst zou kunnen zaaien, hoe zou die er dan uitzien?

Een toekomst met land- en voedselsoevereiniteit, waar de overvloed wordt genoten en gevierd door iedereen die ervoor zorgt en deelt.

Jullie werk onderzoekt toekomstige erfstukzaden voor Amsterdam en verbindt persoonlijke verhalen met planten en ecologie. Wat vertellen deze zaden ons over de toekomst die we willen laten bloeien?

De zaden die we hebben verzameld bij bevriende kunstenaars, boeren en tuinders vertellen ons over de hoop op een toekomst waarin alle mensen toegang hebben tot waardig en zinvol voedsel. Ze vertellen ons over een toekomst van diversiteit, in één wereld die plaats biedt aan meerdere realiteiten. Ze vertellen ons over het verleden en het erfgoed dat het met zich meebrengt, en over de toekomst die we samen speculeren en verbeelden. Dromen vanuit onze lokale tuin naar de ruimte.

--- EVERY GARDENER IS A FUTURIST. ---

"THE CROW BEAN: WHEN YOU LISTEN"

THIS SEED CARRIES DIFFERENT NAMES
DEPENDING ON WHAT THE VIEWER
SEES IN IT: SOLDIER BEAN
(soldatenboon), ANGEL BEAN
(heilig boontje), OR CROW BEAN
ARE NAMES WE HAVE HEARD
FOR IT, AND THE CATALOGUES

Minne Kersten
The Same Room, 2023

Een verlaten, rommelige slaapkamer komt steeds verder onder water te staan. Het bed is al ondergelopen en lijkt zacht te ademen door het wiegen van de golven. Er heerst een vreemd soort kalmte, alsof het allemaal een droom is. Minne Kersten (1993) is geboeid door het gevoel van rust en kalmte dat kan ontstaan te midden van een crisis. Op momenten van echte nood en verlies kan je een verhoogde vorm van helderheid ervaren. Overstijg de toekomst!

Wat geeft je hoop voor de toekomst?

Hoop ligt voor mij in de bewegingen die telkens weer opkomen als antwoord op crisis. In tijden van dreiging zie ik nieuwe vormen van solidariteit, verbeelding en verzet ontstaan, vaak gedragen door jonge generaties. Geschiedenis beweegt in cirkels; zelfs na donkere periodes opent zich telkens weer ruimte voor herstel. Het blijft niet zoals het nu is — verandering is onvermijdelijk, en juist daarin schuilt de mogelijkheid tot nieuwe toekomsten.

Als je de toekomst zou kunnen overstijgen, hoe zou die er dan uitzien?

Een wereld waarin empathie en medemenselijkheid leidend zijn, en waarin zorg voor elkaar en onze omgeving het uitgangspunt vormt.

In jouw overstroomde kamer wordt het einde benaderd als een drempel, niet als een breuk. Welke inzichten biedt deze verstilling voor hoe we met de toekomst omgaan, te midden van dreiging en verlies?

De verstilling in mijn werk gaat over het toelaten van momenten waarin we de loop van gebeurtenissen niet kunnen sturen. Deze kalmte midden in dreiging maakt het mogelijk om te luisteren, om ruimte te maken voor rouw en verbeelding. Het einde als drempel zien — in plaats van als breuk — opent de mogelijkheid om verlies te erkennen zonder te bevriezen in angst. Het nodigt uit om grote, oncontroleerbare processen bespreekbaar te maken, en om te oefenen in aanwezig blijven terwijl alles verandert. Zo kan juist kwetsbaarheid een bron van toekomstig handelen worden.

Imagine the Future:

Next Generation

in samenwerking met IMC Weekendschool
en Project Muse

Hoe zie jij jezelf over 25 jaar? Wat weten mensen straks nog over jouw kindertijd? Hoe beweeg je dan door Amsterdam – misschien wel op vliegende fatbikes? Geïnspireerd op het thema *Imagine the Future*, realiseerde IMC Weekendschool samen met de Royal Talens Foundation de lessenreeks Beeldende Kunst. 75 kinderen van tien en elf jaar zijn aan het denken gezet over hun eigen toekomst. Ze maakten kunstwerken in samenwerking met van vier hedendaagse beeldend kunstenaars.

Kinderen uit stadsdeel Amsterdam-Noord werkten met Baukje Duin (1971) aan zelfportretten en handafdrukken, als een cadeau voor de toekomst. In samenwerking met Anouschka Boswijk (1992) ontstond een kunstwerk over een mogelijke 'voertuigensoep'. In Amsterdam-Zuidoost beschilderden leerlingen met Tom van Veen (1995) een tafelkleed met materialen uit de buurt. Dit kleed zal in de toekomst vertellen over het leven van nu. Een groep klasgenoten ontwierp met Carmen Schabracq (1988) groepsportretten van zichzelf over 25 jaar. Laat je meenemen in de verbeelding van kinderen en ontdek hoe zij de toekomst zien.

The project Beeldende Kunst van IMC Weekendschool was created with the support of Gemeente Amsterdam, Stichting Amsterdam 750, AMVJ Fonds, Ars Donandi en Royal Talens Foundation.

De rol van natuur, gelijkheid voor queer mensen, de invloed van AI in het onderwijs en zelfs stelende aliens – vraag kinderen en jongeren om na te denken over de toekomst en dit zijn thema's die ter sprake komen. In het Amsterdam van de toekomst spelen zij de hoofdrol: zij dragen de dromen, zorgen en ideeën met zich mee die het fundament zullen vormen voor de komende generaties. Daarom staan hun perspectieven centraal in *Imagine the Future: Next Generation*, waar we samen met hen onderzoeken hoe de toekomst eruit zou kunnen zien.

Het Amsterdam Museum werkte hiervoor samen met IMC Weekendschool, het Mediacollege Amsterdam en de Culturele INTROWEEK MBO. Samen met kunstenaars, makers en begeleiders hebben kinderen en jongeren hun blik op de toekomst van de stad verbeeld.

De bijdrage van de IMC Weekendschool laat zien hoe krachtig die gezamenlijke verbeelding kan zijn. Met vragen als "Hoe zie jij jezelf over 25 jaar?" en "Wat blijft er bewaard van je kindertijd?" gingen 75 leerlingen uit Amsterdam-Noord en -Zuidoost samen met vier kunstenaars aan de slag. Van zelfportretten en handafdrukken als boodschap aan de toekomst, tot een beschilderd tafelkleed dat het dagelijks leven van nu vastlegt – elk werk is een tastbare herinnering aan dit proces van gelijkwaardige samenwerking.

Ook bij het Mediacollege Amsterdam stond co-creatie centraal. Tijdens *Project Muse* ontwierpen 125 mbo-studenten interactieve installaties in nauwe samenwerking met het Amsterdam Museum. Iedere student onderzocht een specifieke plek in de stad en werkte scenario's uit over hoe die locatie er in de toekomst uit zou kunnen zien. Het

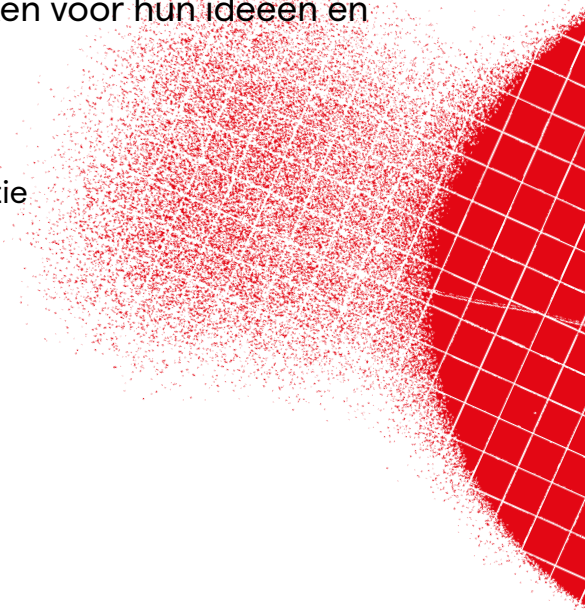
resultaat is een reeks installaties die bezoekers uitnodigt om in gesprek te gaan met de toekomstbeelden van de jongste generatie ontwerpers en denkers.

Tijdens de Culturele INTROWEEK MBO gingen nieuwe studenten aan de slag met een collectieve collage. Onder begeleiding door collectief For the Futurists droegen alle deelnemers hun visie bij aan één groot kunstwerk. Dit proces van gezamenlijk maken benadrukt dat de toekomst niet het resultaat is van één stem, maar van een veelheid aan perspectieven die elkaar aanvullen en versterken.

Het belang van deze manier van werken reikt verder dan de tentoonstelling zelf. Door kinderen en jongeren via co-creatie een podium te geven, erkennen we hen als gelijkwaardige gesprekspartners in het nadenken over de toekomst. Hun ideeën zijn niet slechts een inspiratiebron, maar vormen samen met kunstenaars, docenten en museumprofessionals de basis voor nieuwe verhalen. *Imagine the Future: Next Generation* biedt een inkijkje in het Amsterdam dat zij voor zich zien, en wekt nieuwsgierigheid naar wat er kan ontstaan als we vaker ruimte maken voor hun ideeën en verbeeldingskracht.

Femke Awater

Manager Educatie, Publiek en Interactie

Baukje Duin en
IMC Weekendschool
Amsterdam-Noord
Kinderen met een droom, 2025

De leerlingen van de IMC Weekendschool Amsterdam-Noord hebben samen met Baukje Duin op deze doeken hun zelfportretten en handafdrukken achtergelaten. Zo hebben ze een tijdscapsule gemaakt van de kinderen van nu. Daarmee kunnen de Amsterdammers van de toekomst leren over ons. Wat neem jij mee naar de toekomst?

Kinderkunstenaars

Aayden, Amer, Boh Djene, Hossam, Imane,
Isa, Massouma, Miguel, Ramatou, Sarah, Uno,
Yasser, Zonita

voertuig-

Anouschka Boswijk en IMC Weekendschool
 Amsterdam-Noord
Voertuigensoep, 2025

Hoe reizen we over 750 jaar door de stad? De leerlingen hebben samen met Anouschka Boswijk deze 'voertuigensoep' opgediend. Met deze voertuigen bewegen de Amsterdammers van het jaar 2725 zich voort. Maar pas op voor stelende aliens!

Kinderkunstenaars

Dylan, Guillaume, Halil, Hassnin, Jeannelia, Kiyan, Lourdes, Lové-ly, Manar, Roselyn, Salma, Temesgen, Veeraj, Winta

Anouschka Boswijk en IMC Weekendschool
 Amsterdam-Noord
Voertuigensoep, 2025

Hoe reizen we over 750 jaar door de stad? De leerlingen hebben samen met Anouschka Boswijk deze 'voertuigensoep' opgediend. Met deze voertuigen bewegen de Amsterdammers van het jaar 2725 zich voort. Maar pas op voor stelende aliens!

Kinderkunstenaars

Dylan, Guillaume, Halil, Hassnin, Jeannelia, Kiyan, Lourdes, Lové-ly, Manar, Roselyn, Salma, Temesgen, Veeraj, Winta

I Amsterdam

★ U

FIVE

Anouschka Boswijk en IMC Weekendschool
 Amsterdam-Noord
Voertuigensoep, 2025

Hoe reizen we over 750 jaar door de stad? De leerlingen hebben samen met Anouschka Boswijk deze 'voertuigensoep' opgediend. Met deze voertuigen bewegen de Amsterdammers van het jaar 2725 zich voort. Maar pas op voor stelende aliens!

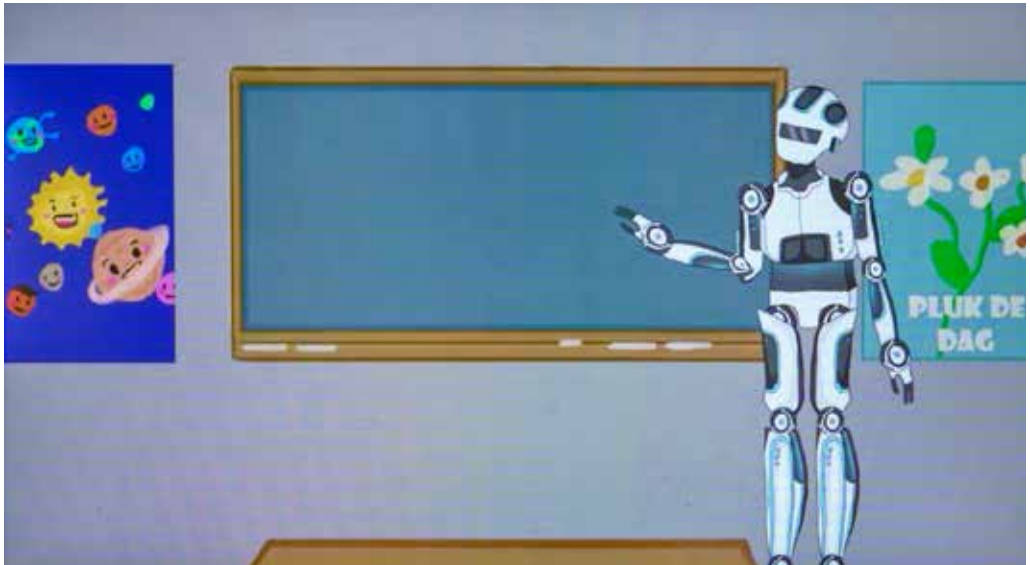
Kinderkunstenars

Dylan, Guillaume, Halil, Hassnin, Jeannelia, Kiyan, Lourdes, Lové-ly, Manar, Roselyn, Salma, Temesgen, Veeraj, Winta

Onderwijs van morgen?

‘Ons onderzoek startte bij het AHK Learning Lab op het Marineterrein in Amsterdam. In ons werk onderzoeken we hoe onderwijs eruit kan zien met AI in de hoofdrol. Je begint in een ouderwets schooltje: gezellig, vertrouwd, met aandacht voor elkaar. Maar via het scherm beland je in de toekomst, waar robots en systemen alles regelen. Totdat het misgaat: de robot stopt ermee, het keuzespel hapert. Dan rest de vraag: is dit écht de richting die we op willen gaan? Met deze installatie willen we niet alleen de potentie van innovatie tonen, maar juist ook het kritische gesprek aanwakken. Is volledige automatisering wel wenselijk? Wat verliezen we als technologie alle rollen in het onderwijs overneemt? Als je terugkomt in het ouderwetse klaslokaal, nodigen we je uit stil te staan bij wat leren écht waardevol maakt. Soms betekent vooruitgang ook terugkijken.’

Studenten Game artist:

Levi Vereecken, Lara Teke, Sura Dervisoglu

Studenten Ruimtelijk vormgever:

Jara Kanbier, Senna van Gelder

Studenten Software developer:

Ben Lassina Diaby, Olgun Hristov, Wessel van Arkel

Your future, your choice

‘Wij hebben ons laten inspireren door Mediamatic in Amsterdam. In onze interactieve installatie worden bezoekers uitgedaagd om na te denken over de toekomst van de stad in relatie tot klimaat en duurzaamheid. Centraal in de installatie staat een stuur - symbool voor de keuzes die we als samenleving maken. Door aan het stuur te draaien, kiest de bezoeker een richting: naar links ontvouwt zich een sombere toekomst, waarin het broeikas effect onbeheersbaar is geworden en Amsterdam te maken heeft met extreme weersomstandigheden, stijgende zeespiegels en verlies van leefbaarheid. Naar rechts verschijnt een hoopgevend scenario waarin de stad duurzaam en groen is. De installatie maakt duidelijk dat de koers van de toekomst afhangt van de keuzes die we nú maken.’

Studenten Game artist:

Malou van Leeuwen, Zane Hoogewerf, Alex van de Meer, Ben Ruitenbeek

Studenten Ruimtelijk vormgever:

Tatum Gijzen, Jan Jochem

Studenten Software developer:

Fred Howden, Yunus Ciddioğlu

Gebroken Inzicht

‘Deze installatie is een spiegel die terugpraat. In de scherven verschiint een scherm dat je vragen stelt over gelijkheid en de toekomst van lhbtq+ vrouwen. Jouw antwoorden roepen woorden op die weerspiegelen wat er leeft in onze samenleving – van hoopvolle verandering tot harde realiteit. Het werk nodigt uit tot zelfreflectie en toont een gebroken inzicht. Geïnspireerd door COC Amsterdam, en gemaakt binnen het thema gelijkheid en inclusie, houdt dit kunstwerk je een eerlijke spiegel voor.’

Studenten Game artist:

Thomas Harmes, Job de Rijk, Kaj Koster

Studenten Ruimtelijk vormgever:

Guusje van Avesaath, Joyce Vlugt

Studenten Software developer:

Milan Carati, Julian Kreike, Saad Saeed

De helse badkamer van de toekomst

'Geïnspireerd door de rechtbank in Amsterdam, gaat deze installatie over technologische vooruitgang in de forensische opsporing. De installatie is een badkamer van de toekomst inclusief cosmetica van de toekomst. In deze badkamer is een moord gepleegd en de ruimte is door de politie afgezet. Dat is het eerste wat je ziet zodra je binnenstapt. Het spel is opgezet als een *murder mystery* - een echte 'whodunit' - waarin jij als bezoeker op zoek gaat naar aanwijzingen. Tijdens het spel prikkelen we je om na te denken over de toekomst: hoe zal technologie ons leven beïnvloeden? In de badkamer zijn ook teksten verstopt die vragen oproepen. In hoeverre zal een robot ons leven in 2045 overnemen?'

Student Ruimtelijk vormgever:
Elisa Oldenburg

Studenten Software developer:
Anass Azdad, Robin Lemmers, Efe Öztaş

CRISISGEBIED

CRISISGEBIED

CRISISGEBIED

CRISISGEBIED

WANNABIT

← STAFF

16 November 2025

Tijd als Landschap: een verslag over Refresh Amsterdam Symposium

Natascha Libbert

AMSTERDAM X MUSEUM

Symposium Refresh Amsterdam #3 | 16 November 2025

Hoe optimistisch of pessimistisch ben je over de toekomst? Tijdens het symposium *Refresh Amsterdam #3* bespraken enkele kunstenaars van de tentoonstelling, samen met curator Nina Folkersma en moderator Rubiah Balsem, de motivaties achter en het ontstaan van de kunstwerken. Door terug te kijken op de tentoonstelling konden de kunstenaars en het publiek niet alleen nadenken over de processen achter de kunst, maar ook over het heden en de toekomst die de composities vertegenwoordigen. Samen onderzochten we hoe individuele artistieke concepten onze verbeelding van de toekomst verrijken door als door een landschap door de tijd te wandelen.

Discussies over de toekomst gaan vaak over onzekerheden, mogelijkheden en de keuzes die we vandaag maken en die bepalend zijn voor wat er daarna komt. Natascha Libbert, wiens foto's van een Boeing 747 en een bananenplantage vernietiging uitbeelden, vertelde hoe een foto van slechts een milliseconde de dynamiek van tijd kan weerspiegelen. Toen het vliegtuig voor het eerst populair werd, betekende dat een belangrijk moment in het wereldwijde reisverkeer: het aantal passagiers nam toe en reizen werd wereldwijd toegankelijker. Libbert legde uit hoe we momenteel een kritischer kijk hebben, vooral in de omgeving waar zij de foto nam. We zien ze niet langer alleen als symbolen van welvaart, dromen en verlangens, maar vragen ons ook af of we ze wel moeten gebruiken vanwege de impact op ons klimaat.

Sebastián Díaz Morales besprak ook de toekomst, geïllustreerd met waarschuwingen. Het werk van Díaz Morales omvat twee langdurig ontwikkelde video's. De ene richt zich op de openbare luchtalarmsirenes die elke eerste maandag van de maand om 12 uur 's middags worden getest. Voordat hij deze gebeurtenissen filmde, vroeg hij rond waarom de sirene klonk. Hij kreeg vage en uiteenlopende antwoorden; hem werd verteld dat het afkomstig was van systeemtests voor oude overstromingsdreigingen. Omdat hij niet goed wist hoe hij moest reageren, begon hij zonder duidelijk plan te filmen, in het besef dat de sirene hem in staat zou stellen de realiteit van Amsterdam op een manier te begrijpen die hij nog niet eerder had gedaan.

Díaz Morales filmt de sirenes sinds 2018. Ze zijn een reactie op het verleden geworden, maar zijn ook stevig verankerd in het heden en dienen als waarschuwing voor de toekomst. Het werk biedt verschillende

manieren om te reageren en zet aan tot zelfreflectie door de narratieve structuur en de ‘blik’ (gaze).

Het onderwerp ‘blik’ kwam ook ter sprake in een gesprek met Ischa Kempka, Roshanak & Afagh Morrowatian, in relatie tot gender. De drie kunstenaars gingen in op het onderwerp ‘vrouw zijn in ruimtes die onwelkom of uitsluitend zijn voor vrouwen’. Roshanak & Afagh Morrowatian namen hun compositie op in Huis Willet-Holthuysen, waar ze aanvankelijk veel ongemak voelden. De door mannen gedomineerde normen waren voor hen alomtegenwoordig en ze wilden zich kwetsbaar opstellen, maar tegelijkertijd de ruimte terugwinnen. De ‘vergeten vrouw’ wordt aangepakt door de dynamiek van het huis te hervormen en zich los te maken van het historische kader van de ruimte.

Op dezelfde manier past Ischa Kempka de historische positie van vrouwen toe in haar kunstwerken. De symbolen op de gelaagde keramische vazen zijn afkomstig uit feministische verzetsbewegingen. Door de nadruk te leggen op deze thema’s herschrijft ze een geschiedenis waaruit vrouwen vaak worden weggelaten, en geeft ze historische symbolen een nieuwe betekenis.

Curator Nina Folkersma onthulde dat de tentoonstelling het doel had het publiek verschillende perspectieven op de toekomst te bieden door verschillende artistieke disciplines te integreren. In plaats van kunstenaars te beschouwen als oplosers van maatschappelijke problemen of als agenten van social engineering, erkent zij hun vermogen om de vele mogelijkheden van de toekomst op een meer vloeiende en open manier te laten zien. Kunst helpt de kunstenaar om het heden vorm te geven, zoals Díaz Morales zei: “artistieke aanwezigheid is een manier om mijn wereld, mijn heden vorm te geven”, maar ook op hun weg naar de toekomst, zoals Libbert verklaarde: “Ik heb fotografie nodig om vooruit te komen, om informatie op te nemen, om te begrijpen wat er om me heen gebeurt.”

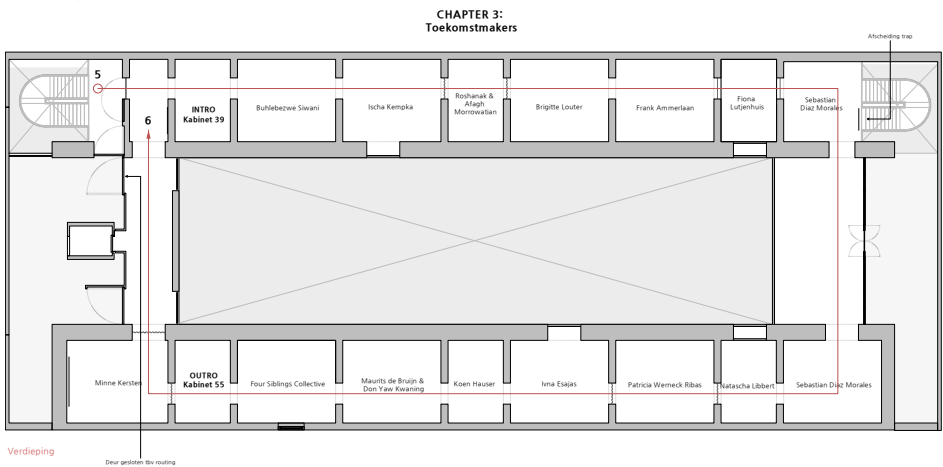
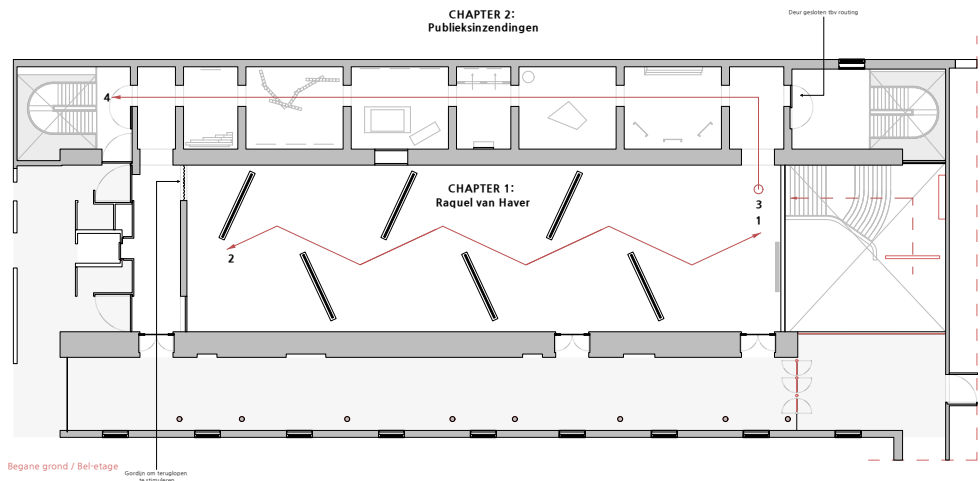
Jules Rosier

Redactionele Ondersteuning

Colofon tentoonstelling

Refresh Amsterdam #3 Imagine the Future is gerealiseerd door:

Curatorenteam	Curatorial team	Nina Folkersma, Imara Limon, Roberto Luis Martins
Projectleiding	Project management	Esther Kalf, Sophie Peels
Realisatie	Realization	Team Amsterdam Museum
Deelnemers Chapter 1 Raquel van Haver	Participants Chapter 1 Raquel van Haver	Studio Raquel van Haver: Angel-Rose Oedit Doebé, Alex Fischer, Anna Gawęcka, Marian Genet, Raquel van Haver, Victor Mari de Herder, Frank Hietbrink, Kim Kleuskens, Tim van Vliet, Jazmon Voss
Deelnemers Chapter 2 Open Call	Participants Chapter 2 Open Call	Natalie Angel, RAV3 ANGEL, Arina, Suzanne Blom, Mark van Booren, Mo Chen, Danyan, Carla Emmink, Truus van Gogh, Mariko Hori, Lucas Huikeshoven, Joan Brenda Hunt, Regina Kelly, Rucha Kulkarni, Neyde Lantyer, Berthe Lemmens, Maia Lyon Daw, Melahat Manzouri Fard, Linnemore Nefdt, August Robin Peters, Daniella Rubinovitz, Stichting Mama Louise, Ard van der Veldt, Jeditah Vermeulen, Alet de Vries, Carlyn Westerink, Ijlal Yunsi
Deelnemers Chapter 3 ...the Future	Participants Chapter 3 ...the Future	4Siblings Collective, Frank Ammerlaan, Maurits de Bruijn, Ivna Esajas, Koen Hauser, Ischa Kempka, Minne Kersten, Don Yaw Kwaning, Natascha Libbert, Brigitte Louter, Fiona Lutjenhuis, Sebastián Díaz Morales, Afagh Morrowatian & Roshanak Morrowatian, Buhlebezwe Siwani, Patricia Werneck Ribas
Deelnemers Imagine the Future: Next Generation	Participants Imagine the Future: Next Generation	Naema Abdi, Anouschka Boswijk, Culturele INTROWEEK MBO, Baukje Duin, IMC Weekendschool Amsterdam-Noord, IMC Weekendschool Amsterdam-Zuidoost Mediacollege Amsterdam, Carmen Schabracq, Tom van Veen, Jaer Vogelland
Tentoonstellingsontwerp	Exhibition design	Jimmy Stegeman
Grafisch ontwerp	Graphic design	Studio Isabelle Vaverka
Teksten	Texts	Nina Folkersma, Gerbrand Korevaar
Tekstredactie	Editing	Jet Doedel, Gerbrand Korevaar
Vertalingen	Translations	Dutton R. Hauhart, Larae Malooly
Audiovisuele producties	Audiovisual productions	Mario Karner, Kristel Kuipers (Beeldconnecties), Aram de Groot
Tentoonstellingsbouw	Exhibition builders	Flink

Grafische realisatie

Graphic realization

Erkamp Reclame

Lichtontwerp

Lighting design

50LUX

Technische realisatie

Technical realization

MAV Techniek

Transport

Transport

HIZKIA, Kortmann Art Packers & Shippers, Olympuk

Met dank aan

Thanks to

Heleen Barrera Chagala, Reda Belkadi, Annet van Belkom, Karlijn Berends, Nuria Bofarull, Robert ten Brink, Robin Bruijsje, Roger Buayne, Kiddo Cee, Kim Datema, Aron Hoebink, Geeske Hovingh, Robert Knoop, Mals Media, Ike Melchizedek, Imogen Mills, MuseumGoed, Anoeck Nuyens, John Oliveira, Jinwen Omar, Diana Ozon, Wouter Pocornie, Clara Ronsdorf, Matea Šafar, Inez van der Scheer, Tammy Pham Sheldon, Stadsarchief Amsterdam, Terra Dakota Stein, Lateesha Verwey, Gloria Wekker, Jonneke de Zeeuw

Colofon publicatie

Hoofdredacteur

Imogen Mills

Voorwoord

Imara Limon

Auteurs

Sigi Samwel, Roberto Luis Martens, Maurice Seleký, Nina Folkersma,
Femke Awater, Jules Rosier

Interviews

Sigi Samwel

Redactie

Emma van Bijnen, Nikki Pootjes, Sigi Samwel

Redactionele en projectondersteuning

Rosanne van Ballengooijen, Jules Rosier

Beeldredactie

Sigi Samwel, Joyce Edwards

Grafisch ontwerp

Edo Mulder

Fotografie

Monique Vermeulen, Françoise Bolechowski, Gert Jan van Rooij,
Job Hulsebosch, Emma Waslander

Uitgave Amsterdam Museum ® 2025

publications@amsterdammuseum.nl

amsterdammuseum.nl

Refresh Amsterdam #3: Imagine the Future is tot stand gekomen met steun van:

Hoofdbegunstigers

Hoofdpartner Educatie

Tentoonstellingspartners

Solotentoonstelling Raquel van Haver

Ter gelegenheid van 750 jaar Amsterdam bundelt het Amsterdam Museum in dit boek alle kunstwerken van de kunstmanifestatie *Refresh Amsterdam #3: Imagine the Future*. Het begint met de monumentale groepsportretten van Raquel van Haver, waarin zij de bewakers van de stad van nu vastlegt voor de toekomst. Vervolgens zijn tientallen makers te zien die via een Open Call zijn geselecteerd om hun visie op de toekomst van Amsterdam en Nederland te tonen. In de groepstentoonstelling geven vijftien kunstenaars vorm aan hun ideeën over de toekomst. Tot slot klinkt de stem van de volgende generatie in co-creatie- en participatieprojecten, begeleid door het museum. Zo biedt dit boek een rijk en veelzijdig beeld van de toekomst die Amsterdam in de komende 750 jaar tegemoet gaat.

